ΕΤΟΣ Α'—1898 + ΑΡ. 21 + 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΠΡΟΠΟΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Εἰς κοινὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ κοιναὶ ὁμολογίαι, συνέπεσαν καὶ τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα ὑπόμνημα τοῦ κυρίου πρωθυπουργοῦ καὶ τὸ ἐν τῷ «Ἄστει» δημοσιευόμενον πρόγραμμα μεγάλης πολιτικῆς μερίδος, ὡς πρὸς τὸ μέγα θέμα τῆς ὀργανώσεως στρατοῦ ἐθνικοῦ: Ὅτι τοῦ ἔργου στρατιωτικῆς συντάξεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προηγῆται εἰδικὴ παιδαγωγία καὶ προπόνησις τοῦ μέλλοντος στρατιώτου τῆς πατρίδος ἐν τοῖς σχολείοις, ὅτι πρέπει τὸ ἔθνος νὰ εὑρίσκῃ ἐν τῇ στρατευομένῃ νεότητι παρεσκευασμένην τὴν ζύμην, δι' ἧς πλάττεται ὁ στρατός.

Δυστυχῶς τὸ συμπέρασμα τοῦτο οὔτε εὑρησιτεχνον δύναται νὰ διεκδικήσῃ, οὔτε ἀξιώσεις πρωτοτυπίας. Εἶναι ἀλήθεια παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένη· ἀξίωμα καθολικόν.

Ὅσα ἔθνη παρορῶσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην, καταβάλλουσι βαρύτατα τὰ ἀντίποινα τῆς ἐλαφρότητός των.

Τὴν εἶχε παρίδει ἡ Πρωσσία πρὸ τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος Α' καὶ ἔπαθεν ὅσα ἔπαθε, διδαχθεῖσα οὕτω καὶ παιδαγωγηθεῖσα, ὥστε διὰ τῆς παιδαγωγίας νὰ ἀναπλάσῃ οὐχὶ ἔθνος ἔνοπλον ἁπλῶς, ἀλλά, ὡς λέγει ὁ Γκόλτς, πανεθνῆ στρατιωτικὸν ὀργανισμόν, τοῦ ὁποίου καρποὶ ὑπῆρξαν οἱ θρίαμβοι τοῦ 1870 καὶ ἡ σύμπηξις ἑνιαίας καὶ ἡνωμένης τῆς μεγάλης γερμανικῆς πατρίδος.

Ἡ Γαλλία ἀφ' ἑτέρου ἡ αὐτοκρατορουμένη εἶχε παρίδει τὰ διδάγματα ταῦτα· εἶχε παρίδει, ὅτι κληρικὴ προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις, οὐδαμῶς παρασκευάζουσα πρὸς λατρείαν τοῦ ἐθνικοῦ ἰδεώδους, οὐδὲ προπονοῦσα τὸν μέλλοντα στρατιώτην πρὸς τὸ πειθαρχικὸν πνεῦμα, τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν τάξιν, τὴν ἐξασφαλίζουσαν τὴν ἐπιτυχίαν κοινῆς ἐνεργείας τῶν ὁμάδων, εἶναι κακὸς ὑπηρέτης καὶ βοηθὸς εἰς μόρφωσιν ἐθνικοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἦλθε διὰ τὴν Γαλλίαν τὸ 1870, τὸ τρομερὸν ἔτος μὲ τὸ Σεδὰν καὶ μὲ τὴν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Γαλλίας εἰσέλασιν τῶν γερμανικῶν στρατιῶν καὶ ἤνοιξε καὶ ἐκείνων τοὺς ὀφθαλμούς.

Τὰ διδάγματα ἦσαν δι' ἅπαντας πολὺ δαπανηρὰ καὶ πολὺ τραγικά.

Διὰ τοῦτο αἱ τελευταῖαι δεκαετίαι σημειοῦσιν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα, ῥιζικὰς ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει μεταρρυθμίσεις τεινούσας διττῶς εἰς παρασκευὴν τῆς ἡλικίας τοῦ μέλλοντος πρὸς τὴν ἔνοπλον ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος: Διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν τοῦ στρατιώτου, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαιωδέστεραι εἶναι τὸ φρόνημα καὶ ἡ πειθαρχία, ἀλλὰ καὶ δι' ἀσκήσεων προπαιδευτικῶν, δι' ὧν οὐ μόνον ἐνισχύονται καὶ διαπλάσσονται ἀνδροπρεπῆ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἐκγυμνάζεται ἡ νεότης τοῦ ἔθνους κατὰ τρόπον καθιστῶντα εὐχερεστέραν κατόπιν τὴν στρατιωτικὴν ἄσκησιν. Τοῦτο συνίσταται πρὸ πάντων εἰς ἀσκήσεις ἐν κοινῷ, ἀσκήσεις ἐξασφαλιζούσας τὴν ἔρρυθμον καὶ σύμφωνον σύμπραξιν τῶν ὁμάδων, ὡς ὅλου ἑνιαίου· διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ μυστήριον τῆς ἐπιτυχίας τῶν νεωτέρων στρατῶν, ὡς ἦτο καὶ ἡ φοβερωτέρα δύναμις τῶν μακεδονικῶν φαλάγγων καὶ τῶν ῥωμαϊκῶν λεγεώνων.

Λέγουν ἐν τούτοις, ὅτι ἡ πεῖρα τῶν ἄλλων ποτὲ δὲν ὠφέλησε κανένα· ὅτι εἶναι αὕτη διδάσκαλος πολὺ φιλοκερδής, ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ νὰ εἰσπράττῃ ἴδια ἀδρὰ δίδακτρα παρ' ἑκάστου θέλοντος νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῶν διδαγμάτων της, εἴτε ἄτομον εἶναι τοῦτο, εἴτε ἔθνος.

Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἡμεῖς ἀποτελοῦντες ἔθνος, τοῦ ὁποίου τὸ μέγιστον δουλεύει ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐλευθέρου κράτους, ἔθνος τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ διηνεκοῦς προσηλώσεως εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς πληρώσεως τοῦ φυλετικοῦ ἡμῶν προορισμοῦ, παρείδομεν μέχρι τοῦδε ὅλην ταύτην τὴν κύκλῳ ἡμῶν κίνησιν καὶ οὐδὲν ἀπολύτως οὐδὲν εἴχομεν λάβει μέτρον ἐν τῇ ὀργανώσει τῆς προκαταρκτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, πρὸς στρατιωτικὴν προπόνησιν τοῦ ἔθνους.

Ἐπὶ τούτου ἡ διεξαγωγὴ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τελευταίου ἀτυχοῦς πολέμου εἶναι πολὺ διδακτικά.

Παραλειπομένων τῶν στρατηγικῶν σφαλμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσι βεβαίως σχέσιν πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς», ὁ ὁπλίτης στρατὸς δὲν ὑστέρησε κατ' αὐτὸν ἀπὸ ἀπόψεως φιλοπατρίας καὶ ἀνδρείας.

Ὑστέρησεν ὅμως δεινῶς ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα παρασκευάζει καὶ ἐξασφαλίζει ἡ στρατιωτικὴ παιδαγωγία καὶ ὧν ἄνευ ψιλὴ ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ ἀνδρεία εἶναι κεφάλαια ἀρνητικὰ καὶ ἀνωφελῆ.

Ὑστέρησεν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἠθικῆς ἐκείνης καρτεροψυχίας πρὸς τὰς κακουχίας καὶ τὰς στερήσεις, ἡ ὁποία, κατὰ στρατιωτικὸν συγγραφέα δυσπροσίτου κύρους, τὸν Ἀλφρέδον δὲ Βινύ, ἀπαιτεῖ πολὺ πλείονα ἡρωϊσμόν, ἢ ἡ περιφρόνησις τοῦ θανάτου. Ὑστέρησεν ὡς τμῆμα τοῦ

ὅλου, ὡς τμῆμα ὁμάδος, ὡς στρατιώτης συμπράττων μετὰ τῶν συναγωνιστῶν του, ὡς ἐμπνέων πεποίθησιν εἰς τὸν παρὰ τὸ πλευρόν του μαχόμενον, ὡς ἀρυόμενος πεποίθησιν παρ' ἐκείνου. Ὑπῆρξεν ὁπλίτης ἄτομον, δὲν ὑπῆρξεν ὁπλίτης τμῆμα στρατοῦ, ὡς ἐνιαίου ὀργανισμοῦ, εἴτε ἐν τῇ διμοιρίᾳ, εἴτε ἐν τῷ λόχῳ, εἴτε ἐν τῷ συντάγματι. Τοῦτο δὲ δυστυχῶς διακρίνει τὰ στίφη τὰ ἔνοπλα ἀπὸ τοὺς στρατοὺς τοὺς ὠργανωμένους.

Ἀλλὰ τούτους προπονεῖ ἡ διὰ τῆς παιδαγωγίας κατήχησις εἰς τὴν πειθαρχίαν, ὡς εἰς θρησκείαν τοῦ μέλλοντος στρατιώτου τῆς πατρίδος, ὅπως καὶ ἡ προεκγύμνασις εἰς τὰς ἐν κοινῷ στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, οὕτως, ὥστε εἰς τὴν τρίμηνον ἄσκησιν τοῦ νεοσυλλέκτου ἐλάχιστα, πλὴν τῆς ὁπλομαχητικῆς, νὰ ὑπολείπωνται.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζουσιν ἄλλα ἔθνη, καὶ ἐκεῖνα δὲ ἔτι τὰ ὁποῖα ἔχουσι συμπληρώσει τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἑνότητα, καὶ τὰ ὁποῖα μόνη ἡ ἄμυνα τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας ἀπασχολεῖ, καὶ οὐχὶ ἡ ἀσυγκρίτως βαρυτέρα ἀποστολὴ τῆς διεκδικήσεως ἐθνικῶν δικαίων.

Συμπληροῖ δὲ παρ' ἐκείνοις τελεσφόρως τὴν στρατιωτικὴν τοῦ λαοῦ προπόνησιν, θυμασίως ὠργανωμένη, ἡ καθολικὴ ἄσκησις τοῦ λαοῦ εἰς τὴν σκοπεβολήν.

Ἀλλὰ προκαλοῦντες τὴν προσοχὴν τοῦ ἔθνους ἐπὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης στρατιωτικῆς προπονήσεως αὐτοῦ διὰ τῆς παιδαγωγίας δὲν συνηγορεῦμεν ὑπὲρ τῶν καθαρῶς στρατιωτικῶν ἀσκήσεων ἐν τοῖς σχολείοις, ὑπὲρ τῆς ὁπλομαχητικῆς. — Οὐχί.

Πανταχοῦ ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῶν σχολείων ἀπεδείχθη, ὅτι κατ' οὐδὲν συμβάλλει ὑπὲρ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ· τοιαύτη εἶναι ἡ πεῖρα ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ καταργηθέντων σχολικῶν ταγμάτων, τοιαύτη καὶ ἡ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἐπανειλημμένων ἀποπειρῶν συγκροτήσεως πανεπιστημιακῆς φάλαγγος καὶ τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεώς τινων ἐκ τῶν γυμνασίων τοῦ κράτους.

Ταῦτα, καὶ ἂν ἔτι ἐπετύγχανον, ἐλάχιστα συμβάλλουν ὑπὲρ τοῦ προγράμματος στρατιωτικῆς προπονήσεως τοῦ ἔθνους, ἀφοῦ οἱ ἀποδυόμενοι εἰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς ἢ ἀκολουθοῦντες τὴν ἀνωτέραν ἐγκύκλιον παίδευσιν εἶναι ἐλάχιστον μέρος τοῦ ὅλου στρατευομένου ἔθνους.

Ἡ προπαίδεια τοῦ πολέμου ἐν τῷ σχολείῳ συνίσταται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν παρασκευὴν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον νὰ μὴ φιλοξενῶσιν ἐν ἑαυτοῖς ἕνα ἢ πλείονας ἐκ τῶν χιλίων λόγων ἐξαιρέσεως, οὓς ἀνακαλύπτουν τὰ στρατολογικὰ συμβούλια καὶ αἱ ὑγειονομικαὶ ἐπιτροπαί, ἀλλὰ νὰ εἶναι πρότυπα ῥώμης καὶ ἀναπτύξεως.

Πρέπει ἡ παιδαγωγία νὰ παρασκευάζῃ τὸν μέλλοντα τῆς πατρίδος στρατιώτην κατὰ παραστατικωτάτην ἀγγλοσαξονικὴν ἔκφρασιν *ξῶον πρώτης τάξεως*.

Ἀλλὰ τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ζύμης. Ἐν τῇ ζύμῃ ταύτῃ, ὡς ὁ δημιουργὸς εἰς τὸν πρωτόπλαστον, δέον νὰ ἐμφυσήσῃ ἡ παιδαγωγία ψυχήν· ψυχὴν ἐθνικήν, φιλοπάτριδα, γενναίαν, ὑπήκοον, πειθαρχικήν.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνει ἐκτὸς τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, καὶ αὐτὴ ἡ γυμναστική, αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις καὶ αἱ πορεῖαι.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα πρέπει νὰ γίνωνται ἐν κοινῷ καὶ νὰ ἐπιδιώκηται ἐν αὐτοῖς τὸ ἐνιαῖον Ὄχι ἀτομικὰς ἀσκήσεις κατ' ἰδίαν, ἄρσεις βαρῶν, δυσχερῆ μεμονωμένα γυμνάσματα ἐπὶ τοῦ μονοζύγου ἢ διζύγου καὶ τὰ παρόμοια.

Τὸ ὅλον τῶν μαθητῶν νὰ ἀσκῆται εἰς σύγχρονα ῥυθμικὰ γυμνάσματα, εἰς κοινὰς ἀσκήσεις ποικίλης ἐναλλαγῆς κινήσεων, ὡς ἓν σῶμα, ὡς αὐτόματον, ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν κοινῶν προσταγμάτων.

Τοιοῦτος δὲ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐν κοινῷ περιπάτων τῶν μαθητῶν· χαρακτὴρ στρατιωτικῶν πορειῶν, μὲ τὰς ἐναλλαγὰς βηματισμῶν, κινήσεων, μετώπων παραταξεων, μὲ τοὺς σταθμούς των, μὲ τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὰς ψυχαγωγίας ἡρμοσμένας, ὡς πρὸς πνεῦμα κυρίαρχον, πρὸς τὴν πολεμικὴν προπαίδειαν.

Αἱ μαθητικαὶ αὗται ἐκδρομαὶ δέον νὰ εἶναι συχναὶ καὶ νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ μαθητοῦ τὴν σημασίαν, ἣν τὰ σπουδαιότατα τῶν μαθημάτων· νὰ ἁρμόζωνται δὲ πρὸς διδασκαλίαν ἐξαρτικὴν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ ὁρίζοντος τοῦ ἀναπεπταμένου. Ὑπὸ τὴν μελῳδίαν ἐθνικῶν ᾀσμάτων νὰ ῥυθμίζωνται αἱ πορεῖαι αὗται· καὶ κατὰ τὰς ἀναπαύσεις ἐν τῷ μέσῳ τῶν καλλονῶν τῆς ἀγροίκου φύσεως, ὅπου μετὰ τοῦ ἀέρος τοῦ ζωογόνου εἰσπνέεται φρόνημα καὶ ἀνδρῶδες αἴσθημα, ὅπου ἀκονίζεται ἡ ψυχὴ εἰς εἰλικρίνειαν καὶ τόλμην, ἡ φωνὴ τοῦ διδασκάλου νὰ διδάσκῃ ἢ νὰ ἀνακαλῇ εἰς τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν σελίδας δόξης ἐθνικῆς ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἢ τῆς νέας ἱστορίας.

Οὕτω ῥυθμιζομένων τῶν σωματικῶν ἐν τῷ σχολείῳ ἀσκήσεων καὶ τῶν μαθητικῶν πορειῶν, τοῦ προγράμματος δὲ τῆς προκαταρκτικῆς παιδεύσεως περιλαμβάνοντος ἐν τοῖς πρώτοις τὴν κατήχησιν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος, εἰς τὴν θρησκείαν τῆς ἀπολύτου πειθαρχίας καὶ τῆς ἐθελοθυσίας, ἐλάχιστα ὑπολείπονται διὰ τὸ σχολεῖον τοῦ στρατῶνος καὶ ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐν τῷ στρατῶνι θεωρίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ ἢ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ στρατευομένου πολίτου.

Τοῦ ἔργου τοῦ Μόλτκε καὶ τοῦ Ροῦν τὴν ἐπιτυχίαν παρεσκεύασαν καὶ ἐξησφάλισαν οἱ Γερμανοὶ δημοδιδάσκαλοι. Διότι ὁ στρατευόμενος Γερμανὸς ἐλάχιστα ἔχει νὰ διδαχθῇ ἐν τῷ στρατῶνι ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, οὐδὲν δὲ ὡς πρὸς τὴν διαυγῆ ἀντίληψιν τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ στρατευομένου τέκνου τῆς πατρίδος. Ε*

ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΟΝ

[*Ἐκ τῶν τοῦ Δίστερβεγ*].

Ὀφείλομεν πρῶτον ν' ἀποκτήσωμεν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τοὺς πόρους, ὧν ἔχομεν ἀνάγκην, καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν τὴν συνδρομὴν τῶν ἄλλων εἰμὴ ὅταν δὲν δυνάμεθα μόνοι μας νὰ ἐπαρκέσωμεν. Πάντες παραδέχονται τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀλλὰ δὲν συμμορφοῦνται πρὸς αὐτὴν πάντοτε. Οἱ πλεῖστοί εἰσιν ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι αὐτοὶ ὀκνοῦσι νὰ πράξωσι, συχνάκις δὲ οἱ ἀπαιτητικώτεροι εἶνε καὶ οἱ ἀδρανέστεροι. Τίς δὲν παρετήρησε, παραδείγματος χάριν, ὅτι οἱ ζωηρότερον παραπονούμενοι διὰ τὴν λῆξιν ἑσπερίδος τινός εἰσιν ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, οἵτινες ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων προσεπάθησαν νὰ προσδώσωσιν εὐθυμίαν εἰς τὴν δημήγυριν; Πόσοι δὲ διδάσκαλοι δὲν μεμψιμοιροῦσι διὰ τὴν θλιβερὰν στείρωσιν τῶν παιδαγωγικῶν αὐτῶν συλλόγων, ἐνῷ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὄντες μέλη αὐτῶν ἀπραγμονοῦσιν;

Ἡ τοιαύτη τάσις εἶνε τόσον διαδεδομένη, ὥστε ἄγεταί τις νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀξίωμα ὅτι οἱ ὀλιγώτερα διδοντές εἰσιν οἱ πλείονα ζητοῦντες· οἱ ὀλιγώτερα πράττοντες ὑπὲρ τῶν ἄλλων μεμψιμοιροῦσι περισσότερον ἐναντίον των καὶ οἱ ὀλιγώτερον δραστήριοι εἰσιν οἱ ἀπαιτητικώτεροι. Οἱ ἐργαζόμενοι γινώσκουσιν ἐκ πείρας τί δέον γενέσθαι, τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν καὶ ἀξίαν τῆς ἐργασίας· οἱ ἄλλοι τὸ ἀγνοοῦσιν. Παράδειγμα ἔστωσαν οἱ ἐκ τοῦ Διδασκαλείου ἐξερχόμενοι νεαροὶ διδάσκαλοι.... Ἂν ἀκούσητε τὰς κρίσεις των, ὅλα ἔχουσι κακῶς, ὅλα καθυστεροῦσι καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Διατί δέ; διότι ἔρχονται ἐμπεφορημένοι ἰδεώδους ὑψηλοῦ, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶνε ἀξιοκατάκριτον· δὲν κατανοοῦσιν ὅμως τὰς πρακτικὰς δυσκολίας καὶ δὲν συναισθάνονται τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀνεπάρκειαν. Ὁ ἀκούων αὐτοὺς λαλοῦντας τοὺς δικαιώνει, ἀναγνωρίζει ὅτι πολλὰ ὑπολείπονται ἀκόμη νὰ γείνωσι, καὶ βλέπων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἔργον, προσδοκᾷ κρείττονα ἐξ αὐτῶν ἀποτελέσματα καὶ ἀναμένει νὰ ἴδῃ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν σχολείων. Πλὴν φεῦ! πῶς μεταβάλλονται οἱ λόγοι των μετὰ τινας μῆνας! Οἱ φρονιμώτεροι, οἱ ἐπιθυμοῦντες ἀληθῶς νὰ εὐεργετήσωσιν, ἀποφεύγουσι τὰς ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις καὶ χαίρουσι καὶ διὰ τὸ ἐλάχιστον ἀποτέλεσμα. Διὸ ὁσάκις ἀκούω διδάσκαλον παραπονούμενον κατὰ τοῦ σωματείου, εἰς ὃ ἀνήκει, προδιατίθεμαι δυσμενῶς κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς χειρίστην προξενεῖ ἐντύπωσιν ὁ ἔχων δοκὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἐξογκῶν κατ' ἀρέσκειαν τὸ κάρφος τὸ ὑπάρχον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ πλησίον του, ὁ ἐπιβάλλων εἰς τοὺς ἄλλους καθήκοντα αὐστηρότατα, ἐνῷ αὐτὸς εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλα πολὺ ἐλαφρότερα, καθὼς καὶ ὁ ἀναζητῶν ἀλλαχοῦ τοὺς πόρους, οὓς ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ν' ἀνευρίσκῃ.

Αἱ σκέψεις αὗται χρησιμεύουσιν ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν παραίνεσιν, ἣν προτίθεμαι ν' ἀποτείνω πρὸς τοὺς ἀναγνώστας μου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ρητοῦ: «Βοήθει σεαυτὸν καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσῃ!» Ἕκαστος ἂς ἐφαρμόσῃ αὐτὸ ὅπως καλλιον κρίνει.

Ὅταν βλέπωμέν τινα δεικνύμενον ἀπαιτητικὸν πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀναλογιζόμεθα εὐθὺς τί ἔπραξεν αὐτὸς διὰ νὰ ἴδωμεν τί ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ. Ὁ χρηστὸς ἄνθρωπος παρέχει πρότερον αὐτὸς πᾶν ὅ,τι δύναται, πρὶν ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἄλλων. Τότε δικαιοῦται νὰ φανῇ ἀπαιτητικός, διότι ὑπάρχουσιν ἔργα, ἅτινα εἰς καὶ μόνος ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ, χρήσιμα δὲ ὄντα τοῖς πᾶσιν, ἀπαιτοῦσι τὴν συνδρομὴν πάντων, ὅπως ἕκαστος δύναται ν' ἀπολαύῃ τῶν καρπῶν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας.

Εἶνε ἆρά γε τὸ σχολεῖον ἡμῶν τοιοῦτο; Ἐπράξατε τουτέστι πᾶν ὅ,τι ἐξ ὑμῶν ἐξηρτᾶτο, ὅπως ὑπερνικηθῶσιν αἱ δυσχέρειαι, ἃς ἕκαστος συναντᾷ εἰς τὸν δρόμον του, καὶ αἵτινες πρέπει διηνεκῶς νὰ καταπολεμῶνται; Ἆρά γε δὲν περιορίζεσθε εἰς τὸ νὰ διδάσκητε τἀπαραίτητα, ἀλλὰ κοπιάζετε ὅπως ἐμβάλητε εἰς τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν σας τὰς ἀρχὰς τῆς παραιτέρω ἀναπτύξεως; Ἐπικρατεῖ ἆρά γε εἰς τὸ σχολεῖόν σας ἡ ἀπέχθεια πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε κακόν, ταπεινὸν ἢ εὐτελὲς καὶ ὁ πόθος πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε εὐγενὲς καὶ μέγα;

Ὑμᾶς αὐτοὺς τίνα αἰσθήματα διέπουσιν; Ἀγαπᾶτε τὰ παιδία; Τιμᾶτε τὸν Θεὸν καὶ τὰ θεῖα; Ὅλαι ὑμῶν αἱ πράξεις ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἀληθοῦς φιλανθρωπίας; Εἴσθε ἀφωσιωμένοι ὁλοψύχως πρὸς πᾶν ὅ,τι εὐγενές, ἱερὸν καὶ ἀγαθόν; Εἶνε αὐτὴ ἡ καθημερινὴ νοερὰ τροφή σας; Ποθεῖτε μετὰ δίψης ἀσβέστου τὰ αἰώνια καὶ διὰ μέσου τῶν ἀτελεῖων τῶν παιδίων, ἅτινα σᾶς ἐμπιστεύονται, γινώσκετε νὰ διακρίνητε εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὸν αἰώνιον τύπον τῆς ἀνθρωπότητος;

Ἡ ὁρμὴ τῆς καρδίας σᾶς ὑπαγορεύει νὰ κοπιάζητε ὑπὲρ τῆς ἀγωγῆς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας; — Διότι μόνον ἐκ τῆς καρδίας ἀπορρέουσιν αἱ διαρ-

κεῖς κλίσεις. — Ἡ μεγαλητέρα σας ἡδονὴ εἶνε τάχα νὰ μελετᾶτε, νὰ μανθάνητε, νὰ εὐρύνητε τὸν πνευματικόν σας ὁρίζοντα; Μεταχειρίζεσθε πρὸς τοῦτο πάντα τὰ εἰς τὴν διάθεσίν σας μέσα, τὰς διαλέξεις, τοὺς συλλόγους, τὴν ἀνάγνωσιν;

Ζητεῖτε πάντοτε—καὶ εἶνε ἡ αἴτησίς σας νομιμωτάτη—ν' αὐξηθῇ τὸ εἰσόδημά σας. Ἀλλὰ πῶς συντελεῖτε ὑμεῖς εἰς τὴν κοινὴν εὐημερίαν; Συντρέχετε μετὰ ζήλου πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ αὐτῆς; Ζητεῖτε αὔξησιν τοῦ μισθοῦ σας, τὴν ὁποίαν δὲν δύνανται καὶ δὲν θέλουσι νὰ σᾶς χορηγήσωσι· δὲν δύνασθε τάχα ν' ἀναπληρώσητε τὴν ἔλλειψιν ἀφ' ὑμῶν αὐτῶν; Δὲν παραδίδετε ἰδιαίτερα μαθήματα; Δὲν δύνασθε νὰ δημιουργήσητε εἰσοδήματα διὰ τῆς καλλιεργείας ὀπωροφόρων δένδρων, διὰ τῆς μελισσοκομίας, διὰ τῆς σηροτροφίας; Ὁ κῆπός σας δὲν παράγει τίποτε; Καὶ ἡ γραφή σας; Δι' αὐτῆς δὲν δύνασθε τάχα νὰ κερδήσητε; Τὸ ἔπραξαν τόσοι πρὸ ὑμῶν! Ἀδύνατον εἶνε ὁ νοήμων νὰ μὴ εὕρῃ κάτι νὰ πράξῃ· πρέπει ὅμως νὰ ἐπινοήσῃ, διότι τὸ παξιμάδι δὲν εὑρίσκεται πάντοτε βρεγμένον, κατὰ τὴν παροιμίαν. Μὴ βασίζεσθε ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἓν τάλληρον ἐντίμως κερδιζόμενον ἀξίζει καλλίτερον ἀπὸ δύο ἀποκτώμενα ἀκόπως. Ἐὰν εὐτυχήσῃς νὰ ἔχῃς σύζυγον ἀγχίνουν καὶ δραστηρίαν, πόσον δύναται νὰ σὲ ὠφελήσῃ αὐτή, ἐὰν γνωρίζῃς νὰ τὴν ὑποβοηθήσῃς! Ἔχεις τέκνα; Ἀνάθρεψέ τα ἐπιμελῶς καὶ δὲν θὰ βραδύνουν νὰ σὲ συνδράμωσι, θ' ἀποκτήσῃς δ' οὕτως ἐπὶ πλέον καὶ τὴν γενικὴν ὑπόληψιν. Βοήθει σεαυτὸν καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσῃ! Αὐτὸ εἶνε τὸ μέγα μυστικόν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἂς σὲ στηρίζῃ καὶ ἂς σὲ ἐμπνέῃ. Πρέπει νὰ συντελέσῃς εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ κοινοῦ θησαυροῦ. Ὅσον ὀλιγώτερον ζῆλον ἔχουσιν οἱ ἄλλοι, τόσον περισσότερον πρέπει νὰ ἔχῃς σύ. Τόσον καλλίτερον πρέπει νὰ σκοπεύῃς, ὅσον δυσκολώτερον ἐπιτυγχάνεις. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ὅτι προσπάθειαι καρτερικαὶ ἀπέμειναν ἄγονοι. Ὥστε ἐὰν δὲν ἐπέρχηται πρόοδός τις, τὸ σφάλμα εἶνε ἰδικόν σας. Ἐμπρὸς λοιπόν. Βοηθεῖτε ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁ Θεὸς θὰ σᾶς βοηθήσῃ!

Η ΠΡΟΙΚΑ[1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

Β'

Ἕνα μῆνα ὕστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκηνήν, οἱ δύο νέοι ἐνυμφεύθησαν. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπέκτησαν ἕνα κορίτσι· μετὰ δύο ἔτη ἀπέκτησαν ἀγόρι. Καὶ μετὰ τρία ἔτη τοὺς ξαναυρίσκομεν τὸ ἀνδρόγυνον, τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γέρους εἰς ἕνα εὔμορφο σπιτάκι τῆς Κηφισιᾶς, κτῆμα τοῦ κὺρ Ζαχαριᾶ, ὅπου ὁ πρώην ἔμπορος συνηθίζει νὰ περνᾷ τὸ καλοκαῖρι.

Ὅπως εἴπαμεν, ὁ κύριος Ἀλέκος ἦτο ἀρχιτέκτων. Ἀλλὰ νέος ἀρχιτέκτων, δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια, τὸν περισσότερον καιρὸν χωρὶς δουλειά. Ἀπὸ ὅλους τοὺς καλλιτέχνας οἱ ἀτυχέστεροι εἶνε βεβαίως οἱ ἀρχιτέκτονες. Ὁ ποιητὴς ἂς εἶνε ὅσον θέλετε πτωχός· εὑρίσκει πάντοτε ἕνα κομμάτι χαρτὶ καὶ μίαν πέναν νὰ γράψῃ τοὺς στίχους του. Ὁ μουσικὸς εὑρίσκει ἕνα φύλλον χαρτὶ χαρακωμένον διὰ νὰ γράψῃ ταῖς νόταις του· ἕνας ζωγράφος εὑρίσκει ἕνα χρωστῆρα καὶ κομμάτι πανὶ διὰ νὰ ζωγραφίσῃ μίαν εἰκόνα· ἀλλ' ὅμως ἕνα οἰκόπεδον καὶ λίθους ἀκρογωνιαίους καὶ μάρμαρα δὲν μπορεῖ νἄχῃ κανεὶς κάθε ποῦ θελήσῃ. Δὲν κτίζονται τὰ σπίτια ἔτσι γιὰ γοῦστο. Καὶ ποῖος ἐμπιστεύεται νὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς ἕνα νέον ἀρχιτέκτονα; Κατέχει μίαν τέχνην, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τὰ ὑλικὰ διὰ νὰ τὴν ἐξασκῇ· τὸ ἐπάγγελμά του εἶνε νὰ οἰκοδομῇ καὶ οἰκοδομὰς δὲν εὑρίσκει. Οἱ μόνοι του πελάται εἶνε μερικοὶ μικροϊδιοκτῆται, οἱ ὁποῖοι ὅταν ἔχουν νὰ διορθώσουν καμμίαν βλάβην, ν' ἀνοίξουν κανένα παράθυρον, νὰ βίψουν κανένα τοῖχον, πέρνουν ἕνα ἀρχιτέκτονα ἀπὸ τοὺς τυχόντας, ὅπως ὅταν πρόκηται διὰ μικρὰν ἀδιαθεσίαν, πέρνει κανεὶς κανένα ἰατρὸν πρόχειρον, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πληρώσῃ ὀλιγώτερα.

Διὰ ν' ἀποζημιωθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρόστυχην ἐργασίαν ὁ Ἀλέκος ἐκάθητο καὶ ἔκαμνε σχέδια κομψὰ ὑδατογραφημένα παλατιῶν μεγάλων· ἐλάμβανε μέρος εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς περὶ κτιρίων κοινῆς χρησιμότητος καὶ ἔστελλε σχέδια ἐπὶ σχεδίων. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὴν εὔλογον ἀξίωσιν νὰ φαίνεται ἄνθρωπος πρακτικὸς ὅπως ἦτο καὶ καλλιτέχνης, μαζὶ μὲ αὐτὰ τὰ γενικὰ σχέδια ἔστελλε συνημμένα καὶ ἄλλα ἐν λεπτομερείᾳ, μὲ τὰς ἀπόψεις, μὲ τὰς κατόψεις, μὲ τὰς ὑποδιαιρέσεις, μὲ ἐπεξηγήσεις καὶ ὑπομνήματα, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐφανέρωναν τὴν τελείαν του μόρφωσιν, ἀλλ' εἶχαν ἓν κακόν, ὅτι ἐκόστιζαν πολὺ ἀκριβά. Διότι ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πληρώνῃ δι' αὐτὰ γεωμέτρας, καταμετρητάς, ἀντιγραφεῖς κ. λ. π. Ὥστε δι' αὐτὰ τὰ σχέδια τὰ φανταστικὰ ἐξώδευεν ὅ,τι ἐκέρδιζεν ἀπὸ τὰς ἐπισκευάς. Ὅλον τὸ κέρδος τῆς πεζῆς ἐργασίας του τὸ ἔτρωγεν ἡ ποίησις.

Ἡ περιουσία του συνίστατο, καθὼς γνωρίζομεν, ἀπὸ τὴν προῖκα τῆς συζύγου του καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικά του κεφάλαια. Αὐτὰ μαζὶ τοῦ ἔδιδαν εἰσόδημα, μὲ τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσε νὰ ζήσῃ ὡσὰν καλὸς νοικοκύρης. Ἀλλὰ ἕνας καλλιτέχνης, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ ἀγαπᾷ τὸ ὡραῖον... πρέπει νὰ ζῇ διαφορετικά. Ἡ ἀγάπη τοῦ ὡραίου στοιχίζει, βλέπετε. Παρουσιάζεται ἔξαφνα ἡ εὐκαιρία μερικῶν καλλιτεχνικῶν ἐπίπλων ὅπου πωλοῦνται· πῶς νὰ μὴ τ' ἀγοράσῃ; Θὰ πάρῃ καμμίαν εἰκόνα κάπου κάπου... Θ' ἀγοράσῃ βιβλία καὶ περιοδικά... Θὰ πηγαίνῃ συχνὰ στὸ θέατρο. Ἔπειτα ἕνα ταξιδάκι κάθε τόσον εἰς τὴν Εὐρώπην... καὶ μέσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀκόμη, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἰς τὰς Μυκήνας, εἰς τοὺς Δελφοὺς διὰ νὰ ἰδῇ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα....

Ἔπειτα ὁ σύζυγος ἀγαποῦσε πολὺ τὴν γυναῖκά του καὶ ἤθελε νὰ τὴν βλέπῃ νὰ ἐνδύεται καλά. Ἂς μὴ ξεχάσωμεν δὲ ὅτι ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν ἀπέκτησαν δύο παιδιά... Ὥστε μὲ αὐτὰ καὶ μὲ αὐτά, ὅταν ἔφθαναν στὰ μισὰ κάθε τριμηνίας ποῦ ἔπαιρναν τοὺς τόκους, ἄρχιζαν νὰ αἰσθάνωνται ἀρκετὴν στενοχωρίαν· τόσον ὅπου ἐρραγίζετο ἡ καρδιὰ τῆς ἀγαθῆς κυρίας Ἐρασμίας καὶ ἔστρωνε πλέον ἐμπρὸς τὸν ἄνδρα της μὲ ἕνα σωρὸ παρακλήσεις καὶ ἐπιπλήξεις μαζί.

— Μά, καϋμένε, τοῦ ἔλεγεν ἱκετευτικῶς, δός τους ἀκόμη λιγάκι νὰ συμπληρώσουν τὴν προῖκα.

— Θεὸς φυλάξοι! ἀπήντα ὁ κ. Ζαχαριᾶς· δοξάζω τὸν Θεὸν γιὰ ὅ,τι ἀπεφάσισα. Τὸ σύστημά μου εἶνε ἀρκετὰ καλὸν καὶ δὲν τὸ ἀλλάζω.

— Μὰ τί καρδιὰ ἔχεις νὰ τοὺς βλέπῃς τόσον στενοχωρημένους καὶ νὰ μὴ σοῦ πονῇ;

— Εἶνε στενοχωρημένοι;

— Φυσερά.

— Τόσον τὸ καλήτερον· ὁ γαμβρός μου θὰ ἐργασθῇ μὲ περισσότερον ζῆλον διὰ νὰ εὕρῃ πελατείαν.

— Μὰ ἀφοῦ δὲν βρίσκει!

— Ἕνας λόγος περισσότερος νὰ ψάξῃ νὰ βρῇ.

— Θέλεις νὰ πῇς περισσότερη εὐτυχία.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ κυρία Ζαχαριᾶ ἐσήκωνε ψηλὰ τὰ χέριά της καὶ ἔβλεπε τὸν οὐρανόν, ὁ κ. Ζαχαριᾶς ἐξηκολούθησεν:

— Ἔλα τώρα, γυναῖκά μου, ἄφισε τὰ τραγικὰ ἐπιφωνήματα καὶ ἂς ὁμιλήσωμεν λογικά. Ὑπόθεσε ὅτι πρὸ τριῶν ἐτῶν ἔδιδα εἰς τὴν κόρην μας ἑκατὸν χιλιάδας δραχμὰς περισσότερον διὰ προῖκα, ὅπως ἐπέμενες. Τί θὰ συνέβαινε;

— Θὰ συνέβαινεν, ἀπήντησεν ἡ κυρία μὲ τόνον ἀνάμικτον ὀργῆς καὶ συγκινήσεως, ὅτι ἀντὶ νὰ ζοῦν μὲ στερήσεις, ὅπως ζοῦν τώρα τρία ἔτη, ἀντὶ νὰ τὰ στεροῦνται ὅλα...

— Μιὰ στιγμή, μιὰ στιγμή, γυναῖκά μου· μὰ μοῦ φαίνεται πῶς τὰ παραλέγεις...

— Σοῦ φαίνεται... σοῦ φαίνεται!... θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθεια; Ὅταν πηγαίνω στὸ σπίτι των τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ των καὶ βλέπω τὸ πτωχικό των τραπέζι... ἕνα πιάτο κρέας μοναχὰ καὶ ἕνα πιάτο λαχανικά... διόλου γλύκυσμα, τὰ καϋμένα τὰ παιδιά!... Καὶ ὅταν γυρίζω ἐδῶ καὶ σὲ βρίσκω ἐσένα στὸ τραπέζι χωμένον μέσα στὴν καλοπέρασι... μὲ τὰ πουλιά σου τὰ ψητά, μὲ ταῖς σάλτσαις σου, μὲ ταῖς λιχουδιαῖς σου.... γιατὶ μοῦμαθες καὶ λιχουδιαῖς τώρα.

— Τί τὰ θέλεις!... Ἔτσι εἶνε ὅταν γεράσῃ κανείς.

— Ναί, μὰ ἐμένα μοῦ πονεῖ... Καὶ δὲν πάει κάτω τὸ φαγητὸν ποῦ τρώγω.

— Ἐγὼ ὄχι ὅμως.

— Βρίσκω πῶς εἴμαστε πάρα πολὺ ἀδιάκριτοι!...

— Γυναῖκα, αἴ γυναῖκα!.... γιὰ ἡσύχασε λιγάκι καὶ ἔλα εἰς τὸ θέμα μας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πάρα πολὺ ἀπομακρύνεσαι. Γιὰ πρόσεξε τὸν συλλογισμόν μου, ἂν ἠμπορῇς. Ἔχομεν σήμερα 15 Σεπτεμβρίου, ἡ κόρη μας, ὁ γαμβρός μας, τὰ δύο των παιδιὰ καὶ οἱ δύο των ὑπηρέται εὑρίσκονται ἐδῶ στὸ σπίτι μας ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου, τρεῖς μῆνας τώρα καὶ λογαριάζουν νὰ μείνουν ἀκόμη καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά των καὶ οἱ ὑπηρέται των ὡς τὰ μέσα τοῦ ἄλλου μηνὸς ποῦ λογαριάζομεν πειὰ κ' ἐμεῖς νὰ καταβοῦμε στὴν πόλιν.

— Αἴ, καὶ τί μ' αὐτό; Μήπως παραπονεῖσαι τώρα γιατὶ μένουν ἐδῶ μαζί μας; Μήπως θὰ κλαυθῇς τώρα πῶς σοῦ στοιχίζει ἡ συντήρησίς των; Μήπως θέλεις νὰ τοὺς πετάξῃς ἀπὸ τὸ σπίτι μας;.. Μὰ αὐτὸ εἶνε καὶ δικό μου σπίτι καὶ σὲ παρακαλῶ... γιὰ πρόσεξε!...

— Αἴ!... γυναῖκα!...

— Ἀκοῦς ἐκεῖ!... ποῦ θέλει τώρα νὰ μὴ μὲ ἀφίνῃ νὰ βλέπω καὶ τὰ παιδιά μου.... ποῦ εἶνε ἡ μόνη μου παρηγοριά.

— Σπολλάετη!

— Σὲ γνωρίζω δά!... Ἐσὺ εἶσαι ἱκανὸς νὰ πῇς πῶς τὰ ἐγγόνια σου σὲ ἐνοχλοῦν, γιατὶ κάμνουν μεγάλη ἀνησυχία... Τὰ τσαμένα!.. ποῦ ἔχουν μιὰ φωνίτσα τόσον γλυκειά!... ποῦ περπατοῦν μὲ τὰ ποδαράκια τους τόσον χαριτωμένα.

— Μὰ ποιός σοῦ λέει τὸ ἐναντίον; φωνάζει θυμωμένος ὁ κ. Ζαχαριᾶς. Ἄφισέ με λοιπὸν νὰ σοῦ ὁμιλήσω καὶ ἀκολούθησε πάλιν τὸν συλλογισμόν μου. Γιατὶ ἡ κόρη μας καὶ ὁ γαμβρός μας ἔμειναν μαζί μας τρεῖς μῆνες καὶ μερικαὶς ἡμέραις καὶ θὰ μείνουν ἀκόμη ἄλλον ἕνα μῆνα;

— Ὡραία ἐρώτησις! Γιατὶ μᾶς ἀγαποῦν, γιατὶ εὐχαριστοῦνται νὰ μένουν μαζί μας... γιατὶ ξεύρουν πῶς μᾶς κάμνουν εὐχαρίστησι.... Γιατὶ εἶνε ἀγαπημένοι, εὐαίσθητοι...

— Τέλος πάντων γιατὶ εἶνε ὅλο τὸ ἐναντίον ἀπὸ ἐμένα... δὲν εἶνε ἔτσι; λέγει γελῶν ὁ Ζαχαριᾶς.

Εἶτα δὲ προχωρῶν πρὸς τὴν σύζυγόν του προσθέτει:

— Εὖγέ σου, γυναικοῦλά μου! ἔλα ἐδῶ νὰ σ' ἀγκαλιάσω. Σὲ ἀγαπῶ γιατὶ εἶσαι ἀκόμη δεκαπέντε χρονῶν.

— Πῶς!... δεκαπέντε χρονῶν;

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 309.

— Θέλω νὰ εἰπῶ πῶς εἶσαι καὶ θὰ εἶσαι πάντοτε καλή, ἁπλοϊκὴ καὶ εὔπιστος, σὰν τὴν ἡμέρα ποῦ σ' ἐπῆρα.

— Τί θέλεις νὰ πῇς ; δὲν μοῦ λές !... ἀνακράζει ἡ κυρία Ἐρασμία κάπως πειραγμένη. Μήπως σοῦ πέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι τὰ παιδιά μας δὲν εἶνε...

— Ὄχι, ὄχι, γυναῖκά μου· εἶνε καὶ παρὰ εἶνε... Ἀλλὰ φαντάζεσαι ὅτι ἡ θυγατέρα σου μὲ τὸ εὔμορφό της προσωπάκι, τὸ ὁποῖον εὐχαριστεῖται νὰ τὸ δείχνῃ, διότι καὶ οἱ ἄλλοι εὐχαριστοῦνται νὰ τὸ βλέπουν, καὶ ὁ γαμβρός σου μὲ τὰ καλλιτεχνικά του γοῦστα καὶ τὴν φαντασίαν του θ' ἄφιναν τοὺς Παρισίους καὶ τὰς διασκεδάσεις των καὶ θὰ ἔρχονταν νὰ καθίσουν ἐδῶ γιὰ νὰ λάβουν μόνον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ κάνουν συντροφιὰ σ' ἐμᾶς τοὺς δυὸ γέρους, σ' ἐμένα ποῦ ἀρχίζω νὰ γίνωμαι κουφὸς καὶ σ' ἐσένα ποῦ ἀρχίζεις νὰ λὲς πάρα πολλὰ λόγια ;

— Καὶ τί ὑποθέτεις τὸ λοιπόν ; Γιατὶ φαντάζεσαι τοῦ λόγου σου πῶς ἦλθαν νὰ καθίσουν τόσον καιρὸν μαζί μας ;

— Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ !... Ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν ἀνάγκην νὰ ξεκουράζωνται καὶ μοῦ φαίνεται πῶς θέλουν νὰ ξεκουράσουν λιγάκι καὶ τὸ πουγγί των.

— Μπᾶ!... τί εἶν' αὐτά, καλέ ;... τί βάζεις στὸν νοῦν σου ;

— Δὲν εἶμαι δυσαρεστημένος γι' αὐτό· δὲν τοὺς κατηγορῶ. Εἶμαι βέβαιος πῶς καὶ ἂν εἶχαν εἰσόδημα εἴκοσι χιλιάδων δραχμῶν ἀντὶ δέκα, θὰ μᾶς ἀγαποῦσαν τὸ ἴδιο· μόνον πῶς δὲν θὰ ἔρχονταν τόσον συχνά. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια ὅμως, ὁ γαμβρός μας εἶνε πολὺ προσεκτικός, πολὺ περιποιητικός. Κάθε ποῦ ἔλθῃ ἡ ἑορτή μας, ὁ πρῶτος ποῦ θὰ τρέξῃ νὰ μᾶς φέρῃ τὰς εὐχάς του καὶ τὸ μπουκέτο του εἶνε αὐτός...

— Καὶ νομίζεις ὅτι τὸ κάμνει ἀπὸ μόνον τὸ συμφέρον ;

— Ὄχι δά !... ὄχι ἀπὸ τὸ συμφέρον μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ συμφέρον σύνθετον... κατὰ τὸ ἥμισυ ἀπὸ φιλοστοργίαν καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἀπὸ ὑπολογισμόν... ὑπολογισμόν, τὸν ὁποῖον κάμνει χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀλλὰ τὸν ὁποῖον ἐγὼ μαντεύω, ὑπολογισμόν, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔχει τὴν ἀνάγκην μου καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγὼ ὠφελοῦμαι χωρὶς δυσαρέσκειαν.

— Ἔλα σώπαινε !... Εἶσαι ἀπαίσιος μ' αὐτὰ ποῦ λές. Ἀπογυμνώνεις ὅλην τὴν ποίησιν... ὅλα τὰ προστυχαίνεις. Τέτοια πρέπει νὰ εἶνε τὰ δικά σου αἰσθήματα γιὰ νὰ τὰ ἀποδίδῃς εἰς τοὺς ἄλλους !... Εἶνε τερατώδη !...

— Καθόλου, καθόλου !... Οἱ γέροι εἶνε πολὺ βαρετοὶ ἄνθρωποι. Πρέπει νὰ καλοπιάνωνται μὲ κάτι τι... Ἐμένα μὲ καλοπιάνουν μὲ τὴν φιλοξενίαν.

— Πές το λοιπὸν φανερά, πῶς τὰ παιδιά σου ἐπῆραν τὸ σπίτι μας γιὰ ξενοδοχεῖον.

— Μάλιστα, αὐτὸ εἶνε ἀκριβῶς !.... Ἐδῶ μέσα εἶνε ξενοδοχεῖον ὅπου καταλύουν τὰ παιδιά μας, ὅταν θέλουν νὰ κάμουν οἰκονομίας. Ὅταν νοιώσουν ὅτι ἐξώδευσαν περισσότερα χρήματα εἰς χοροὺς καὶ εἰς θέατρα καὶ εἰς διασκεδάσεις : «Πᾶμε νὰ περάσωμε λίγαις μέραις στὸ σπίτι τοῦ μπαμπᾶ!» Ἔχουν νὰ κάνουν κανένα ταξειδάκι; «—Καλὲ δὲν πᾶμε στὸ σπίτι τοῦ μπαμπᾶ ; » Ἀρρώστησε κανένα ἀπὸ τὰ μωρά ; «—Νὰ τὸ στείλωμε στὴν ἐξοχὴ τοῦ μπαμπᾶ». Καὶ τὸ στέλλουν κ' ἔρχονται κι' αὐτοὶ μαζί.... Καὶ ἐπειδὴ τοὺς δεχόμεθα μὲ τὴν ἀγκαλιὰ ἀνοικτή, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν κανένα ἔξοδον, ἐπειδὴ ὁ γέρος ἔχει καλὸ σπίτι καὶ καλὸ τραπέζι, ἐπειδὴ εὑρίσκουν καὶ καλοτρώγουν ὅπως ἐγώ, ὁ ἐγωϊστής, μὲ πολλὴν προθυμίαν μοιράζομαι μαζί τους τὰ κοτοπούλια μου καὶ τὰ γαλόπουλά μου, ἔρχονται, κάθονται, φεύγουν, ξανάρχονται καὶ μένουν μὲ ὅλην των τὴν εὐχαρίστησιν.

— Ἄκουσε, ἄκουσε !... εἰς ὅλα μέσα χώνει τὸν ἐγωϊσμόν του, ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν πατρικὴ στοργή !...

— Ἀλλὰ ἂς ὑποθέσωμεν ἀπεναντίας, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Ζαχαριᾶς χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τοὺς λόγους τῆς συζύγου του, ὅτι ἐδιπλασίαζα τὴν προῖκα τῆς κόρης μου, ὅπως μὲ ἐβίαζες νὰ κάμω. Τί θὰ συνέβαινε ; Ὅτι σήμερα τὰ παιδιά μας, ἐξ αἰτίας ποῦ ὁ γαμβρός μας ἔχει λιγάκι ἐλαφρὸ κεφάλι, δὲν θὰ ἦσαν περισσότερον πλούσια ἀπὸ ὅ,τι εἶνε σήμερα καὶ ἐγὼ θὰ ἤμουν πολὺ περισσότερον πτωχὸς καὶ δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ τοὺς δεχθῶ καὶ νὰ τοὺς περιποιηθῶ εἰς τὸ σπίτι μου, οὔτε ποῦ αὐτοὶ θὰ ἤρχονταν τόσον συχνά, διότι θὰ ἐπερνοῦσαν καλήτερα στὸ ἰδικό των σπίτι. Ἂν τὰ παιδιά μας ἦσαν πλουσιώτερα ἀπὸ ὅ,τι εἶνε, ἡ κόρη μας πρὸ πολλοῦ τώρα θὰ εὕρισκεν ὅτι ἐδῶ στὴν Κηφισιὰ ἔχει ὑγρασία αὐτὴν τὴν ἐποχήν, ὅτι τὰ μικρὰ μπορεῖ νὰ κρυολογήσουν καὶ ὁ γαμβρὸς θὰ ἔλεγε πῶς τοῦ κάνει κόπον νὰ πηγαινοέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ἐξοχή. Αὐτὸ λοιπὸν εἶνε τὸ συμπέρασμά μου, τὸ ὁποῖον ἀφιερώνω εἰς ὅλους τοὺς γονεῖς ποῦ ἔχουν κόρας νὰ ὑπανδρεύσουν : «Θέλεις νὰ τἄχῃς καλὰ μὲ τὰ παιδιά σου ; φύλαγε τὰ χρήματά σου. Θέλεις νὰ τὰ χαρῇς τὰ ἐγγόνια σου ; φύλαξε τὰ χρήματά σου». Ἐπειδὴ χάρις εἰς αὐτὰ τὰ χρήματα ὁ πατέρας μένει πάντοτε ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ οἰκία ἡ πατρικὴ μένει πάντοτε ἡ οἰκογενειακὴ ἑστία, δηλαδὴ διὰ τοὺς γέρους καταφύγιον τιμημένον καὶ ἀναπαυτικόν· διὰ τοὺς νέους καταφύγιον διασκεδάσεως· διὰ τὰ μικρὰ φωλιὰ ὅπου ἔρχονται καὶ ἀποκτοῦν τὴν ὑγείαν καὶ καμμιὰ φορὰ περιποίησιν καλήτερη ἀπὸ τὴν μητρική, διὰ ὅλους τέλος πάντων κέντρον καὶ

ἀγιαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον σχηματίζονται αἱ ἀναμνήσεις, μεγαλώνουν καὶ γηράσκουν αἱ γενεαὶ ἀλλεπάλληλοι καὶ διαιωνίζονται αἱ παραδόσεις τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς στοργῆς. Ὀνόμασε ἂν θέλῃς τὴν πρόνοιάν μου ὑπολογισμὸν καὶ φιλαυτίαν· ἐγὼ τὴν ἀποκαλῶ ἀληθινὴν πατρικὴν ἀγάπην, ἀγάπην ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ κανεὶς τὰ τέκνα του εὐτυχέστερα καὶ καλήτερα. Καὶ τὸ ἐξαγόμενον ; «Δὲν θὰ προσθέσω οὔτε μία πεντάρα εἰς τὴν προῖκα τῆς κόρης μου ! »

Γ'

Εὑρισκόμεθα εἰς τὰς 30 Σεπτεμβρίου, πάντοτε εἰς τὴν Κηφισιάν. Τὸ εὔμορφο ἐξοχικὸ σπίτι τοῦ κὺρ Ζαχαριᾶ πανηγυρίζει γεμᾶτο χαρά. Ἑορτάζει τὴν εἰκοστὴν πέμπτην ἐπέτειον τοῦ συνοικεσίου των, δηλαδὴ τοὺς ἀργυροῦς του γάμους.

— Γυναῖκά μου, εἶπεν ὁ κὺρ Ζαχαριᾶς, εἶνε ἡμέρα σήμερα ποῦ πρέπει νὰ τὴν πανηγυρίσωμεν μὲ τὸ παραπάνω. Σήμερα δὲν ἔχει οἰκονομία. Θέλω τραπέζι τρικούβερτο. Παρήγγειλα καὶ εἰς τὴν κόρη μας, ποῦ ἐπῆγε εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν εἰξεύρω γιὰ ποιὰν ὑπόθεσιν, νὰ ἐπιστρέψῃ μαζὶ μὲ τὸν σύζυγόν της μὲ τὸ τραῖνον τῶν τεσσάρων· θὰ εὕρῃ μέσα εἰς τὸ δωμάτιόν της ἕνα φόρεμα καινούριον, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ φορέσῃ σήμερα. Καὶ σὺ ἂν μ' ἀγαπᾷς λιγάκι μὲ τὴν ἀλήθεια, μὲ ὅλα μου τὰ μικρὰ ἐλαττώματα, νὰ στολισθῇς ὅπως πρέπει γιὰ τὸ γεῦμα καὶ διὰ τὸ βράδυ, ἐπειδὴ ἔχω προσκαλεσμένους τὸ βράδυ μερικοὺς γειτόνους μας, νὰ βάλῃς ἐκεῖνα τὰ διαμαντικὰ ποῦ σοῦ ἐχάρισα, ποῦ ἦσαν τῆς μακαρίτισσας τῆς μητέρας μου. Αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ σένα θὰ φορέσῃ ἡ κόρη μας νὰ μᾶς ἐνθυμῆται . . .

Καὶ ὁ κὺρ Ζαχαριᾶς ἀπομακρύνεται ὀλίγον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του.

Διατὶ ὅμως ἡ κυρία Ἐρασμία δὲν ἀπαντᾷ ; διατὶ μένει ἀκίνητος μὲ τὴν κεφαλὴν σκυμμένην ; Διατὶ ἡ κόρη της ὅταν ἦλθε, τὴν ἔσυρε μὲ μάτια δακρυσμένα μέσα εἰς τὸ δωμάτιόν της ; Διατὶ καὶ ὁ γαμβρὸς εἶνε ἀρκετὰ κατηφής ; Διατὶ ὅταν τοὺς εἰδοποίησαν ὅτι τὸ τραπέζι εἶνε ἕτοιμον καὶ οἱ τρεῖς ἀνεσκίρτησαν ; Διατὶ ὅταν ἐμβῆκαν εἰς τὴν τραπεζαρίαν ἡ κυρία Ἐρασμία ἐταράχθη ἅμα εἶδε τὸν σύζυγόν της ; Διατί ; Τὴν ἀπάντησιν μᾶς τὴν δίδει ἡ ἀναφώνησις τοῦ κὺρ Ζαχαριᾶ :

— Δὲν φορεῖς τὰ διαμαντικά ! εἶπε μόλις τὴν εἶδε.

Ἡ κυρία Ἐρασμία ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ συζύγου της κλαίουσα. Ἡ κόρη ἐγονάτισεν ἐμπροστά του καὶ τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι.

— Δὲν ἔχεις τὰ διαμαντικά ! ἐπανέλαβεν ὁ πρεσβύτης, τί τὰ ἔκαμες ;

Καὶ ἐπειδὴ ἡ σύζυγός του καὶ τὰ τέκνα του ἐσιωποῦσαν, ἐξηκολούθησε μὲ φωνὴν πλέον αὐστηράν.

— Δὲν ἀπαντᾷς ; . . . Νὰ σοῦ τὸ πῶ λοιπὸν ἐγώ· τὰ γνωρίζω, τὰ γνωρίζω ὅλα. Τὰ ἐπούλησες διὰ νὰ πληρώσῃς τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ γαμβροῦ σου. Ναί, ἐπειδὴ ἐπῆγε κ' ἐμπερδεύθηκε σὲ δουλειὰ ποῦ δὲν ἐκαταλάβαινε κ' ἐπλήρωσε αὐτὸς διὰ τοὺς ἀχρείους ποῦ τὸν ἔβαλαν στὸ χέρι. Καὶ ἐχρειάσθη διὰ νὰ πληρώσῃς ἐσὺ τὸ ἡμισυ τοῦ χρέους του . . . ναί, ἐπειδὴ χρεωστεῖ ἀκόμη ἄλλαις δώδεκα χιλιάδες . . . ἐχρειάσθη νὰ πωλήσῃς τὰ διαμαντικά σου ποῦ ἦτον ἐνθύμησις τῆς μακαρίτισσας τῆς μητέρας μου ! . . καὶ νὰ δηλητηριάσῃς αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς χαρᾶς . . . Ἄ ! πολὺ κακὰ ἔκαμες !

Ἡ κυρία ἀπεπειράθη νὰ ψελλίσῃ μερικὰς δικαιολογίας.

— Φθάνει ! εἶπε τότε ὁ κὺρ Ζαχαριᾶς· ἔρχονται οἱ ὑπηρέται· καθίστε στὸ τραπέζι.

Ἡ μητέρα, ἡ κόρη καὶ ὁ γαμβρὸς διευθύνονται σιωπηλοὶ πρὸς τὸ τραπέζι καὶ κάθηνται. Ἀλλ' αἴφνης, ἐνῷ ξεδιπλώνει τὴν πετσέταν της ἡ κυρία Ἐρασμία, ἐκβάλλει φωνήν· τὸ αὐτὸ κάμνει καὶ ὁ γαμβρός της. Καὶ οἱ δύο ὁρμοῦν πρὸς τὸν Ζαχαριᾶν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγροὺς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν. Ἡ Ἐρασμία εὕρηκεν εἰς τὸ πιάτο της τὸ κουτὶ μὲ τὰ διαμαντικὰ καὶ ὁ γαμβρὸς τὰς δώδεκα χιλιάδας δραχμὰς ὅπου τοῦ ἔλειπαν νὰ ξεπληρώσῃ τὸ χρέος του.

— Ἄνδρα μου ! . .

— Πατέρα μου ! . . ἔλεγον.

— Καλά, καλά, εἶπεν ὁ Ζαχαριᾶς ἀποφεύγων τὰς περιπτύξεις των. Κράζετέ με λοιπὸν τώρα, ἂν θέλετε, ἐγωϊστήν. Ἡ πρόνοιά μου ἦτον ὀρθὴ καὶ καταλαμβάνετε τώρα τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἕνας πατέρας πρέπει πάντοτε νὰ μένῃ πλουσιώτερος ἀπὸ τὰ παιδιά του . . . Ἂν δὲν εἶνε ἄλλος, διὰ νὰ βοηθῇ ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης καὶ νὰ τὰ σώζῃ ἀπὸ τὴν καταστροφήν. Σοῦ συνιστῶ μόνον, γαμβρέ, νὰ μὴ τὸ ξανακάμῃς, ἐπειδὴ δὲν θὰ μπορέσω κ' ἐγὼ νὰ τὸ ξανακάμω.

[*Κατὰ τὸν Λεγκουβέ*]. Χ. Α.

Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, κατὰ τὸν Πολύβιον, ἀξίαν ἔχουσι μόνον οἱ ἐργαζόμενοι τὸ ἀγαθόν, οἱ ἐννοοῦντες τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, οἱ ἔχοντες πεῖραν αὐτῶν, οἱ ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰ δημόσια πράγματα, οἱ δεξιῶς διαχειριζόμενοι αὐτά, οἱ μετὰ προθυμίας καὶ δραστηριότητος καὶ ἀγχινοίας καὶ τόλμης καὶ αὐταπαρνήσεως μοχθοῦντες καὶ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας, τῆς εὐδαιμονίας τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔθνους αὐτῶν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ληφθεισῶν Λαογραφικῶν ἀνακοινώσεων σχετικῶν πρὸς τὰ Χριστούγεννα, μόνη ἀξία δημοσιεύσεως ἐκρίθη ἡ κατωτέρω ὑπὸ τὸν κάλλιστον τύπον ἀφελοῦς διηγήσεως. **Σ. τ. Δ.**

ΟΙ ΚΑΛΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΙ

(*Χριστουγεννιάτικη ἱστορία τῆς Σίφνου*).

Γύρω-τριγύρω στὴ φωτιὰ μαζεμένοι, ψήναμε κάστανα καὶ μὲ μεγάλη σεβαρότητα, χωρὶς νὰ μιλῇ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, τρώγαμε.

Τὸ χιόνι ἀπ' ἔξω εἶχε στρωθῇ καὶ εἶχε χώσῃ πόρτες καὶ παράθυρα.

Ἦταν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ προσμέναμε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ σημάνουν.

Τέτοιο χειμῶνα δὲν τὸν ἐθυμοῦντανε οὔτε οἱ γεροντότεροι τοῦ Νησιοῦ.

Αὐτὴ ἡ παγωνιά, εἶχε κάτσῃ, σὰν μαρμάρινη πλάκα τάφου, ἀπάνου στὰ στήθια τῆς συντροφιᾶς· μᾶς εἶχε πιάσῃ μιὰ μελαγχολία ἀπερίγραπτη καὶ ἐν ᾧ ὅλοι θέλαμε νὰ βροῦμε καμμιὰ ὁμιλία, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, ἂν καὶ ὅλοι ἐβιάζαμε τὸ κεφάλι μας νὰ καταβάσῃ τίποτε, ἔστω καὶ κουταμάρες, γιὰ νὰ διώξωμε τὸν ὕπνο, δὲν τὸ κατωρθώναμε· ὅλα τὰ κεφάλια, ποῦ εἶχαν μαζευτῇ ἐκεῖ μέσα, εἶχαν ἀποστειρωθῇ.

Ὅλη ἡ γρηγοράδα μας, καθὼς εἶπα καὶ προτήτερα, εἶχε πέσῃ στὰ κάστανα.

Ἐκεῖ ποῦ καθόμαστε σὰν ἀποχαυνωμένοι, ἄξαφν' ἀκοῦμε, μέσ' ἀπὸ τὸ παραθυράκι τοῦ κελλαριοῦ, τρίξιμο δυνατὸ καὶ σὰν κλαμουργιάσματα μικροῦ παιδιοῦ.

Στὴ συντροφιά μας ἦταν καὶ μιὰ γρηοῦλα τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ἡ Ζαμπέτα τοῦ Ντηνιακοῦ· τὸ κεφάλι της ἦταν γεμᾶτο φαντάσματα καὶ βρυκολάκους.

Μόλις ἄκουσε τὸ τρίξιμο τοῦ παραθυριοῦ, ἀνατινάχτηκε καὶ μὲ μάτια ἀγριεμένα ἀπὸ τὴν τρομάρα ἄρχισε νὰ σταυροκοπιέται καὶ νὰ λέῃ ἐξορκισμούς.

Μ' ὅλη μου τὴν προσπάθεια δὲν κατώρθωσα νὰ μὴ γελάσω, καὶ τὸ γέλοιο μου μεταδόθηκε σ' ὅλη τὴ συντροφιά.

Ποιὸς εἶδε τὸ Θεὸ καὶ δὲν τὸν ἐφοβήθηκε;

— Αὐταδὰ ξέρετε σεῖς οἱ γραμματιζούμενοι, μὰ ἔννοια σας, στραβὰ πᾷς κάβουρα, μὰ πιάσ' καὶ τὴν καταντιά σου. Γιάντα γελᾶτε; ἐν τὸ ξέρετε, πῶς εἶνε Χριστούγεννα ἀπόψε καὶ πῶς οἱ ἀναθεματισμένοι οἱ Καλλικάτζιαροι πέρνουνε βόρτα στὰ σπίτια;

Καὶ μόλις ἐπρόφερε τὴ λέξι, Καλλικάτζιαροι, ἔφτυσε τρεῖς φορές, ἔκαμε τὸ Σταυρό της καὶ εἶπε πάλι κάμποσους ἐξορκισμούς.

Ἡ περιέργεια ἀνάγκασε τὰ γέλοια νὰ σταματήσουν. Ἔπειτα καὶ ἡ εὐγλωττία τῆς Κυρα-Ζαμπέτας ἦταν τόσο γοητευτική, ὥστε σταθήκαμε ὅλοι μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα νὰ τὴν ἀκοῦμε.

— Ἀπόψε ὁ Χριστός, ἓν εἶνε στὰ σπίτια· γυρνᾷ μέσ' στῆς ματζιαοῦρες καὶ μιλεῖ μὲ τὰ βούγδια καὶ μὲ τὰ πρόβατα· τὴς κατσίκες οὔτε γυρνᾷ νὰ δῇ. Τὴ βραδυὰ ποῦ γεννήθηκε τὸν κυνηγοῦσαν οἱ Ἑβραῖοι νὰ τὸν σφάξουν. Ἡ ἀγιότη του γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ μαχαῖρι πῆγε κ' ἐχώθηκε μέσα στὴ ματζιαοῦρα ποῦχανε γιὰ τὰ βούγδια· ὅση ὥρα ἔκατσε κειδὰ κρυμμένος ἠτζεστενοῦντανε ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴ τῶν βουγδιῶ, ποῦ ἀνεκατέψανε τὸ φαΐ τους καὶ τὸν κρύψανε, γιὰ νὰ μὴ τὸν 'βροῦν οἱ Ἑβραῖοι. Ἀπὸ κεῖ ἔφυγε καὶ πῆγε σὲ μιὰ στάνη, κ' ἐκρύφτηκε κάτ' ἀπὸ τὴν ὀργιὰ ἑνὸς ἀρνιοῦ. Τὸ πρόβατο μόλις ἔννοιωσε πῶς εἶν' ὁ Χριστὸς ἀπὸ κάτω του, ἠκατέβασε τὴν ὀργιά του καὶ τὸν ἔκρυψε.

— Ἔ πρόβατο, τοῦ λέν οἱ Ἑβραῖοι, μπὰς κ' ἠπέρασε ἀὸ πὰ ὁ Χριστός;

— Ἴσκια κάτω 'πέρασε τώρα καὶ πάει, τοὺς λέει τὸ πρόβατο.

Γι' αὐτὸ βλέπεις τὰ πρόβατα κ' ἔχουν πλατειὰ ὀργιὰ καὶ γερμένη ὅλο κάτω.

Γιὰ νὰ μὴ τὸν μυριστοῦνε οἱ Ἑβραῖοι, ἔφυγε κ' ἐκρύφτηκε κάτ' ἀπὸ τὴν ὀργιὰ μιανῆς κατσίκας.

Οἱ Ἑβραῖοι πέρασαν κι' ἀπὸ τὴν κατσίκα καὶ θυμωμένοι καθὼς ἦταν, γιατὶ δὲν τὰ κατάφεραν νὰ τὸν εὕρουν, τὴν ρώτησαν ἂν εἶδε τὸ Χριστό.

Ἡ κατσίκα, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρό, σηκώνει τὴν ὀργιά της καὶ λέει στοὺς Ἑβραίους:

— Ἄϊτον, ἐπὰ τὸν ἔχω.

Ἀπὸ τότες ἡ ὀργιὰ τῆς κατσίκας μένει ἀπάνω, γιατὶ τὴν καταράστηκε ὁ Χριστός.

Ἀπὸ κείνη τὴ βραδυὰ λοιπὸν κάθε χρόνο, σὰν κι' ἀπόψε κάνει τὴ βόρτα του, κι' ἀφίνει τὰ σπίτια.

Οἱ Καλλικάτζιαροι λοιπὸν βρίσκουν καιρὸ καὶ γυρνοῦν ὅλα τὰ σπίτια καὶ μαγαρίζουν τὰ φαγιὰ καὶ χορεύουν σὰ δαιμονισμένοι, χωρὶς νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ τοὶ πιάσῃ γιατὶ εἶνε ἀγέρας.

Ὅποιος σκοτωθῇ μοναχός του, ἢ πεθάνῃ τὰ Χριστούγεννα, γίνεται Καλλικάτζιαρος.

Τὸν εἶδα μιὰ φορά, μὰ ἔκαμα ὅρκο καὶ σταυρό. Πιὸ σιχαμένο πρᾶμα δὲ γένεται. Τὰ μαλλιά τους ἀχτένιστα, φτάνουν μπροστὰ ἴσια μὲ τὸ στόμα, καὶ πίσω ἴσια μὲ τὴς πλάτες. Μέσ' ἀπὸ τὰ μαλλιά τους τἄγρια σπιθοβολοῦν δυὸ μάτια σὰν ἀναμμένα κάρβουνα· σὰν περπατῇ, θαρρεῖς πῶς χαλᾷ ὁ κόσμος, γιατὶ ἀντὶ ποδάρια ἔχει δυὸ καλίκια, σὰν τῆς κατσίκας· ἂν πῇς γιὰ τὰ νύχια τῶν χεριῶ του, εἶνε ὅσο μακρὺ καὶ τὸ δάκτυλο. Τὰ δόντια τους εἶνε ἀπαράλλακτα μὲ τὰ καπρόδοντα. Τὰ ροῦχά τους εἶνε ἐκεῖνα ποῦ φοροῦσαν σὰν ἦταν ζωντανοί. Σὰ τσαγγρουνῇ μὲ δάκτυλο, σὰν καὶ προτήτερα, ἀνατριχιάτζει κανεὶς ὁλάκερος. Ἅμα δὲν τοῦ 'μιλήσῃς, δὲ σὲ πειράτζει.

Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἕνας ἀπερίγραπτος θόρυβος ἔγεινε μέσα στὴν κουζίνα· τὸ παραθυράκι ἄνοιξε μὲ μεγάλο σαματᾶ, καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τὰ καζάνια καὶ τἄλλα πράματα ποῦ ἦταν στὴν παροστριὰ ἔπεσαν κάτω.

— Ὠγοῦ! βοήθησέ με τὴν ἁμαρτωλή, εἶπε ἡ Κυρα-Ζαμπέτα.

Ἐτρέξαμεν ἀμέσως ὅλοι 'στὴν κουζίνα γιὰ νὰ δοῦμε τί τρέχει· ἡ Ζαμπέτα ἐρχόνταν ἀπὸ πίσω μὲ τρόπο σὰ νἄλεγε: «τὰ βλέπετε; κ' ὕστερα λέτε πῶς δὲν πιστεύετε».

Ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος!

Μιὰ γάτα βρεγμένη εἶχε χωθῇ κάτ' ἀπὸ τὸ τζάκι καὶ μᾶς κοίταζε ἀπελπισμένη.

Ἐκρύωνε, φαίνεται, καὶ γι' αὐτὸ ἄνοιξε τὸ παραθυράκι, γιὰ νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ, ἠθέλησεν ὅμως νὰ δοκιμάσῃ πρῶτα τὸ φαΐ· ἀλλὰ δυστυχῶς ἔπεσε σ' ἕνα καζανάκι γεμᾶτο κρύο νερό, ἀπὸ τὴν τρομάρα ἐπήδηξεν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ φύγῃ ἔμπλεξε χειρότερα, ὅσο ποῦ 'στὸ τέλος ἐξεμπέρδεψε ἀφ' οὗ πῆρε μαζί της ὅ,τι εἶχε τὸ τζάκι.

Ὅλοι γυρίσαμε κ' εἴδαμε τὴν Κυρα-Ζαμπέτα τοῦ Ντηνιακοῦ καὶ 'μπήξαμε τὰ γέλοια, ἐνῷ αὐτὴ ἀφρισμένη σχεδὸν ἀπὸ τὸ θυμὸ ἐξακολουθοῦσε νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ἐξορκίζῃ τὸν Καλλικάτζιαρο.

Ἐν Πειραιεῖ. Ἀγγ. Α. Κοσμης

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ο ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΣ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ

Ὁ ἐμπρηστὴς τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἠξιώθη τῆς τιμῆς νὰ ἀναδιδασθῇ ἐσχάτως ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Δραματικοῦ Θεάτρου ὡς ἥρως δράματος φερωνύμου γραφέντος ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Λουδοβίκου Φούλδα.

Ἐν τῷ γερμανικῷ δράματι ὁ Ἡρόστρατος δὲν παρίσταται ὡς ἔκφρων δοξομανής, οἷον εἰκονίζει αὐτὸν ἡ ἱστορικὴ παράδοσις. Τοῦτο ἄλλως οὐδὲν θὰ εἶχε τὸ δραματικόν.

Ὁ Ἡρόστρατος φέρεται ὡς ἀντίζηλος τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ εὐτυχοῦς καὶ ἰσχυροῦ καλλιτέχνου, ἀτυχὴς αὐτὸς καὶ ἀνίσχυρος, οὐδὲν κατορθῶν καὶ πρὸς πάντα διηνεκῶς παλαίων καὶ ἡττώμενος. Ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τῶν δύο γλυπτῶν ὁ ποιητὴς ἐπροσωποποίησε καὶ τὴν ἀντιζηλίαν τῶν δύο πόλεων· τῶν λαμπρῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἀσήμου καὶ ζηλοτύπου Ἐφέσου.

Ὁ Ἡρόστρατος προκαλεῖ τὸν Πραξιτέλη νὰ φιλοτεχνήσῃ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος ὑπέρτερον τοῦ ἰδικοῦ του. Ὁ Ἀθηναῖος γλύπτης, πλήρης δόξης ἤδη, θ' ἀπέστεργε τὸν ἀγῶνα καὶ θὰ ἐπανήρχετο ἐξ Ἐφέσου εἰς Ἀθήνας, ἂν δὲν εἶχε συναντήσει ἐκεῖ τὴν ὡραίαν Κλυτίαν, ἥτις ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν ἀκριβῶς ὡς εἶχε φαντασθῇ τῆς Ἀρτέμιδος τὴν θείαν μορφήν. Ἡ Κλυτία θελγομένη ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς τέχνης τοῦ Πραξιτέλους, καταλαμβάνεται ὑπὸ τρυφεροῦ ἔρωτος πρὸς αὐτόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἡρόστρατος μάτην ἀναζητεῖ τὸ ἰδικόν του πρότυπον, μάτην προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τοῦ λίθου ὡς πλάττει ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ τὴν Ἄρτεμιν, φοβερὰν ἅμα καὶ ὡραίαν, ὑπερτέραν τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Ὅλην του τὴν ζωήν, ὅλην του τὴν ψυχὴν εἰς τοῦτο ἔχει ἀφιερώσῃ. Ἀφοσιωθεὶς εἰς τῆς ἀσυλλήπτου τέχνης τὴν λατρείαν, καταδαμάζει καὶ αὐτὸν τὸν πρὸς τὴν Κλυτέαν διάπυρον ἔρωτά του. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἡ Κλυτία ἀγαπᾷ τὸν ἀντίζηλον καὶ διὰ τῆς ἀπίστου καλλονῆς ἐμπνέει τὴν ἐρίλην τοῦ Ἀθηναίου καλλιτέχνου.

Ἐκ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν παραφροσύνην δὲν εἶνε μακρὰ ἡ ἀπόστασις. Ὁ Ἡρόστρατος ἀποφασίζει νὰ φονεύσῃ τὸν Πραξιτέλη. Ἀλλ' ὁ εὐτυχὴς Ἀθηναῖος τὸν ἀφοπλίζει δι' ἑνὸς μόνου λόγου:

— Ὁ κόσμος θὰ εἴπῃ ὅτι μ' ἐφόνευσες, διότι δὲν ἠδυνήθης νὰ μὲ νικήσῃς.

Οὕτω συμπληροῦται ἡ τρίτη πρᾶξις τοῦ πενταπράκτου δράματος, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον. Κατόπιν ἡ δρᾶσις βαίνει ὁπωσοῦν χαλαρά.

Ὁ μέγας ἱερεὺς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς ὃν ἡ καλλιτεχνικὴ σύλληψις τοῦ Πραξιτέλους φαίνεται ἱερόσυλος καὶ ἀξιόποινος, ἐξερεθίζει τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Ἡροστράτου, καὶ τέλος δίδει εἰς αὐτὸν βαρὺ σιδηροῦν ὄργανον ἵνα συντρίψῃ τὴν ἀποθεωθεῖσαν διὰ τῆς τέχνης μορφὴν τῆς Κλυτίας. Ἀλλ' ὁ Ἡρόστρατος, καλλιτέχνης αὐτός, θαμβοῦται ἐκ τοῦ θαυμασίου ἔργου τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἡ χεὶρ του πίπτει ἀδρανής. Ἀντὶ τούτου δὲ θραύει τὸ ἰδικόν του μάρμαρον, τὸν ἄμορφον ἔτι ὄγκον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κρύπτεται ἡ ὀνειρευτὴ καὶ ἄπλαστος Ἄρτεμις.

Ἤδη ἡ παραφροσύνη καταλαμβάνει αὐτὸν ἐξ ὁλοκλήρου.

Οἱ θεοὶ τὸν ἐπρόδωκαν. Ἡ Ἄρτεμις, ἡ ἁγνὴ θεά, ἣν ἐλάτρευσε μετὰ τόσου πάθους, τὸν ἐγκατέλιπε.

Αἴ, λοιπὸν ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ δοξασθῇ δημιουργῶν, θὰ διαφημισθῇ ὄργανον ὀλέθρου γινόμενος.

Καὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ ἐκστάσει τῶν φρενῶν ῥίπτει τὸν ἀνημμένον δαυλὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ θριαμβευτικῶς ἀνακράζει:

— Ἐγὼ ὁ Ἡρόστρατος τὸ ἔπραξα!

Τὸ δρᾶμα τοῦ Φούλδα μεταφραζόμενον δύναται νὰ ἀναδιδασθῇ ἐπιτυχῶς καὶ ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, διότι καὶ ἐν Βερολίνῳ ἠξιώθη εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς κριτικῆς. Μόνον ὁ σκηνικὸς διάκοσμος εἶνε δυσχερής, ἐθεωρήθη δὲ ἀνεπαρκὴς ὡς πρὸς τοῦτον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γερμανικῷ θεάτρῳ παράστασις.

Δ.

Ἡ πρωτίστη τῶν ἐθνῶν ἀρετή, λέγει ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος, εἰς τοῦτο συνίσταται, τὸ νὰ παρασκευάζωσιν ἑκάστοτε τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις, καθ' ὧν ἔχουσι ν' ἀντιπαραταχθῶσιν.

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ κ. Ν. Καζάζη «Ἐκ Γερμανίας» ἀποσπῶμεν τὰς κάτωθι σελίδας, ὧν τὴν ἀνάγνωσιν κρίνομεν ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσαν ἡμᾶς κατὰ τὴν παροῦσαν ὥραν, τὴν ἐπαύριον ἀτυχοῦς πολέμου. **Σ. τ. Δ.**

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ
ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Ἡ ἐν Ἰένῃ καταστροφὴ δὲν ὑπῆρξεν ὁ τάφος τῆς Πρωσσίας, οὐδὲ ἡ ἱστορικὴ ἐξαφάνισις τῆς Γερμανίας. Οὐαὶ εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους, οἵτινες καταπλήττονται πρὸ τῆς πρώτης συμφορᾶς, ἀναμένοντες ἐν ἀποκαρτερήσει τὸ μόρσιμον τέλος καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ τὸν δάκτυλον τῆς Προνοίας, νουθετούσης αὐτούς, ἀποκαλυπτούσης τὰ αἴτια τῆς καταστροφῆς, ὑποδεικνυούσης δὲ τὴν ἀποσόβησιν αὐτῶν διὰ τῶν προσηκόντων τρόπων! Ἡ ἐν Ἰένῃ πανωλεθρία, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀνὰ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν ἐπελθουσῶν συμφορῶν καὶ καταστροφῶν, ἐπέρριπτεν ἄπλετον φῶς ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῆς χώρας, ἀλλ' ἐπίσης ἐδίδασκεν ἐπαρκῶς τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐπεβάλλοντο καὶ εἰς τὰ ἄτομα, καὶ εἰς τὸ ἔθνος, καὶ εἰς τὰς γερμανικὰς ἐν γένει κυβερνήσεις πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ πατρίου ἐδάφους ἀπὸ τοῦ κατακτητικοῦ ζυγοῦ τοῦ Ναπολέοντος.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου, πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ προγράμματος, νέου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν διὰ τὸν γερμανικὸν κόσμον, τὸν μέχρι τῆς χθὲς διατελοῦντα ὑπὸ ἐθνικὴν ἀδιαφορίαν καὶ ἀδράνειαν, ἔπρεπε νὰ συμπράξωσιν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα—τά τε συντηρητικὰ καὶ τὰ φιλελεύθερα, τὰ ῥιζοσπαστικά. Καθολικὴ ἰδέα ἀπαιτεῖ καθολικὴν συνεργασίαν. Τοῦτο εὐτυχῶς κατενοεῖτο ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἱστορικὴν στιγμήν. Πάντες προσέβλεπον μετ' ἀνησυχίας τὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἐπικράτησιν, τὴν παμβασιλείαν τοῦ Ναπολέοντος, οὗ τὸ νικηφόρον ἅρμα δὲν ἐδίστασαν νὰ παρακολουθήσωσι κατ' ἀνάγκην οἱ πλεῖστοι τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, εἰονεὶ προδίδοντες τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ἀλλ' οὗτοι εὐτυχῶς ἦσαν ἐλάχιστοι. Οἱ λοιποί, οἱ οὐκ ὀλίγοι, ἥκιστα ἀποκαρτερήσαντες ἀνέλαβον μετὰ σθένους τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν μόνον διεξαγαγόντες αὐτὸν μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας. Ἡ τέως διῃρημένη, ἐξηρθρωμένη, ἀναιμικὴ καὶ λιπόψυχος Γερμανία, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας, ἀποδεξαμένης τὸ πρόγραμμα τοῦ Στάϊν, ἐξηγείρετο ἐκ τοῦ ἀπαισίου ὕπνου, ἀναλαμβάνουσα αὖθις τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς δύναμιν καὶ δημιουργίαν.

Ὡς εἶπον ἤδη, ὁ βαρῶνος Στάϊν ἀπεκάλυψε διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὀργανώσεως τὴν πρακτικὴν λύσιν τοῦ γερμανικοῦ προβλήματος. Καθ' ὃν χρόνον ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφία, ἐξεγείρουσαι τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ἐνέπνεον εἰς τὸν λαὸν τὴν συνείδησιν τῆς πατρίδος καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν ξένων, ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ διὰ τῶν πραγμάτων παρεῖχεν ὑπόστασιν εἰς τὸ ἐθνικὸν πρόγραμμα. Ἡ Πρωσσία καθίστατο διὰ τῆς μεταρρυθμιστικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἡ κατ' ἐξοχὴν γερμανικὴ πολιτεία, πρὸς ἣν καθῆκον εἶχον νὰ προσέλθωσιν ἐπίκουροι καὶ συναγωνισταὶ πάντες οἱ ἐνθουσιώδεις φιλοπάτριδες, πάντες οἱ μεριμνῶντες ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ πατρίου ἐδάφους. Ἡ νέα Πρωσσία ἐδεικνύετο ἐπίσης ἀξία τῆς ἐθνικῆς ἐμπιστοσύνης, ἀποδεικνύουσα διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι κατενόει τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἱστορικὴν ἐντολήν. Πρὸς τῇ ἐκπαιδευτικῇ καὶ πολιτικῇ ἀναδιοργανώσει, ἥτις ἐξεδηλοῦτο τὸ μὲν διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου καὶ τῆς λοιπῆς ἐκπαιδευτικῆς συντάξεως καὶ ἰδίᾳ τῆς λαϊκῆς παιδεύσεως, τὸ δὲ διὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς διοργανώσεως κατὰ τὸ νέον ἱστορικὸν πρόγραμμα τῶν λαῶν, κατ' ἐξοχὴν ἐμελετήθη καὶ συνεζητήθη ἐπὶ μακρὸν ἡ στρατιωτικὴ τοῦ ἔθνους ἀνασύνταξις, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ μᾶλλον διακεκριμένου στρατιωτικοῦ συγγραφέως τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐξόχου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν κατά τε τὴν θεωρίαν καὶ πρᾶξιν. Κατὰ σκοπιμώτατον σύστημα σύμπας ὁ πρωσσικὸς λαὸς ἐξεπαιδεύθη τοσοῦτον ἐπιτηδείως, ὥστε ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι, καλούμενος εἰς διεκδίκησιν τοῦ δικαίου τῆς πατρίδος, νὰ πράξῃ τὸ καθῆκον αὐτοῦ μετ' ἐπιτυχίας.

Ἔνοπλον ἔθνος. Τοιοῦτος εἶνε ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς νέας Πρωσσίας. Ἠδύνατο ἴσως κοσμοπολιτικὸς ἰδεολόγος, ἐπιζῶν ἔτι ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Καντίου, τραφεὶς διὰ τῶν δογμάτων τῆς *Αἰωνίας Εἰρήνης*, εἷα διεκήρυττεν ὁ φιλόσοφος τῆς Καινιξβέργης τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, νὰ ταραχθῇ ἐκ τοῦ θεάματος, ὅπερ παρίστη ἡ πατρὶς αὐτοῦ, ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου· ἀλλὰ πόσους ἠδύνατο νὰ εὕρῃ προσηλύτους κατὰ τὴν θυελλώδη ἐκείνην περίοδον τοῦ ἐθνικοῦ αἴσχους, τῆς γερμανικῆς ὀδύνης! Ὅταν ἡ πατρὶς ἀτυχῇ, ἡ δὲ ἀτυχία αὕτη προέρχεται ἕνεκα τῶν πολεμικῶν αὐτῆς συμφορῶν, ἡ θεωρία ὀφείλει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς πραγματικότητος, ὅσον καὶ ἂν αὕτη ἐξεδηλώθη πρότερον φιλάνθρωπος καὶ γοητευτική. Ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ διὰ παραδειγμάτων ἀναμφισβητήτων τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Αἱ τέχναι τῆς εἰρήνης, αἱ ἐπιστῆμαι δύνανται νὰ τύχωσι πραγματώσεως, ν' ἀκμάσωσι καὶ νὰ τελεσφορήσωσι μόνον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἐθνικῆς ἰσχύος. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἰσχὺς δὲν λαμβάνει ὑπόστασιν ἢ διὰ τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως καὶ συντάξεως τοῦ ἔθνους.

Ἔνοπλον ἔθνος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ πραγματικότητι. Οἱ λαοί, αἱ κυβερνήσεις αὐτῶν ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ἂν εἰλικρινῶς μεριμνῶσι περὶ τοῦ μέλλοντος, ἂν δὲν σκοπεύωσι ν' αὐτοκτονήσωσιν, ἢ νὰ παραδοθῶσιν ὁριστικῶς εἰς τὴν ξένην δεσποτείαν. Τὸ ἔνοπλον τοῦτο ἔθνος ἔσται ἡ ἐγγύησις τοῦ μέλλοντος, ἡ κλεὶς τῆς λύσεως πάντων τῶν προβλημάτων αὐτοῦ, τὸ θεμέλιον τοῦ νέου πολιτισμοῦ, τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐημερίας. Λαοί, ἰσχυροὶ στρατιωτικῶς, δηλαδὴ φυσικῶς, ἔσονται τοιοῦτοι καὶ πνευματικῶς, καὶ ἠθικῶς, πρόθυμοι ἑκάστοτε ν' ἀνταγωνισθῶσι πρὸς πᾶν πρόσκομμα, νὰ καταβάλωσι πᾶσαν δυσχέρειαν, νὰ καταστῶσιν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν νικηταὶ ἐν τῷ ποικίλῳ διεθνεῖ ἀνταγωνισμῷ. Τοιαῦτά τινα ἐσκέπτετο περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ ἄλλοτε μεταφυσικὴ καὶ ὑπὸ κοσμοπολιτικῶν ἰδεῶν τραφεῖσα Γερμανία. Ἦτο τὸ νέον κήρυγμα τοῦ ἀποστάτου κοσμοπολίτου Φίχτου, τὸ πρόγραμμα τῶν πρακτικῶν πολιτικῶν Στάϊν καὶ Σχιάρνχωρστ, ἡ πίστις ἐπὶ τέλους καὶ ἡ συνείδησις τῆς νέας Γερμανίας. Πόση ὑπῆρχεν ἀλήθεια ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ πίστει τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἔμελλε ν' ἀποδειχθῇ τρανῶς διὰ τῶν πραγμάτων ὀλίγον μετὰ ταῦτα χρόνον, κατὰ τὴν πάνδημον ἐξέγερσιν τοῦ 1813.

Εὐτυχεῖς οἱ λαοί, οἱ τυγχάνοντες, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐπιβαλλομένης ἀνακτήσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, τοιούτων ὁδηγῶν καὶ διδασκάλων! Ἀρκεῖ νὰ σκεφθῶσι μόνον τὸ νέον τοῦτο πρόγραμμα, νὰ κατανοήσωσι τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην, καὶ ἀμέσως ἐξετελέσθη· ἡ ἐπίτευξις εἶνε ζήτημα χρόνου. Ὁ δισταγμός, ἡ ἀμφιβολία παρέρχονται· καὶ δὲν ἀπαιτεῖται ἢ ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ πίστις, αἱ ὑπερφυεῖς αὗται δυνάμεις, δι' ὧν ἐπιτευχθήσεται ἡ ἐθνικὴ σωτηρία.

Ν. Καζαζης

ΥΓΙΕΙΝΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ποία εἶνε ἡ ἐπίδρασις τῶν μύρων ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου;

Ἐν Λονδίνῳ ἐγένοντο πρό τινος ὑπὸ διακεκριμένου ἰατροῦ πειράματα περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν μύρων ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ πειράματα ἐγένοντο ἐπὶ ἀνδρὸς ὑπνωτισθέντος, ὑγιοῦς καὶ ῥωμαλέας κράσεως. Ὁ ἰατρὸς ἐπειραματίσθη πρῶτον διὰ τοῦ γνωστοῦ καλλωπιστικοῦ μύρου πατσουλί. Ἔβρεξε διὰ τούτου τεμάχιον βάμβακος καὶ προσήλωσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ῥινὸς τοῦ ὑπνωτισθέντος. Ἡ ὄψις του κατέστη ἐρυθρὰ καὶ ἔκφρασις πόνου ἐπεχύθη ἐπ' αὐτῆς. Ἐκινήθη καὶ ἔφερε γογγύζων τὴν χεῖρα πρὸς τὴν κεφαλήν. Ὁ ἰατρὸς ἔδωκεν ἀντίδοτον καὶ μετά τινας στιγμὰς ἐπανέλαβε τὸ πείραμα διὰ μύρου λευκῶν ῥόδων. Ὁ ὑπνωτισμένος ἐμειδίασεν ὡς νὰ ἐδοκίμαζεν εὐχάριστόν τι αἴσθημα, εἶτα ὅμως ὠχρίασε καὶ ἡ ἀναπνοὴ κατέστη βιαία. Μετά τινα δευτερόλεπτα ἡ μορφή του κατέστη πελιδνή, ἡ κεφαλή του κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ στήθους, τὰ χείλη του διεστάλησαν. Ἐφαίνετο ὡς λιποθυμημένος. Παρατεταμένη χρῆσις τοῦ μύρου τούτου θὰ ἦτο θανατηφόρος.

Ὁ μόσχος ἔρριψε τὸν ὑπνωτισμένον εἰς κατάστασιν ἀγωνίας· ἔφερε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ κραυγὴ ὀξεῖα ἐξέφυγεν ἀπὸ τῶν χειλέων του. Τὸ μύρον τῶν ἴων εἶνε καταπραϋντικόν, ἐπιδρᾷ δὲ ὅπως τὸ ὄπιον ἐπὶ τῆς φαντασίας, παρέχον ἡδονικὰ ἰνδάλματα. Τὸ ἡλιοτρόπιον ἔφερε δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὑπνωτισμένου. Ἐρωτηθεὶς δὲ διατὶ ἐθρήνει, ἀπήντησεν ὅτι ἀπέθανέ τις ἐκ τῶν φιλτάτων του, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ ἀκριβῶς ποῖος.

Ὁ ἄγγλος ἰατρὸς συμπεραίνει ὅτι κατὰ γενικὸν κανόνα τὰ μύρα εἶνε ὀλέθρια εἰς τὴν ὑγείαν· διεγερτικὰ ἢ καταπραϋντικὰ ἔχουσι τὰς ἰδιότητας ταύτας εἰς ὑπερβολὴν καὶ πᾶσα ὑπερβολὴ βλάπτει. Τὰ μύρα ἔπρεπε νὰ καταργηθῶσιν ὁλοτελῶς ἐκ τοῦ καλλωπισμοῦ ἡμῶν.

ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως ὑπάρχουσι πολλὰ ἀληθῆ ἀριστοτεχνήματα καὶ ὡς πρὸς τὴν γλωσσικὴν μορφὴν καὶ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὡς πρὸς τὴν τελειότητα τῆς ἐκτελέσεως. Ἐκ τῶν τοιούτων δημωδῶν ἀσμάτων ἠδύνατο ν' ἀποτελεσθῇ πλουσία ἀνθολογία ὅλως διάφορος τῶν τοπικῶν συλλογῶν, χάριν τῶν πολλῶν, ἐκείνων οἵτινες καὶ ἀπὸ τῆς δημώδους ποιήσεως, ὅπως ἀπὸ τῆς ἐν γένει ποιήσεως, ἀξιοῦσιν αἰσθητικήν τινα ἀπόλαυσιν, ὄχι δὲ τὸν πορισμὸν ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἠθογραφικῶν γνώσεων καὶ γλωσσικῆς ὕλης, ὧν πηγὴ ἀκένωτος διὰ τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας πρόκειται τὰ πολύτιμα προϊόντα τῆς ἀγρότιδος ἡμῶν Μούσης. Τὴν ἔλλειψιν τοιαύτης ἀνθολογίας ἀναπληροῦντες κατὰ τὸ ἐνὸν ἀρχόμεθα δημοσιεύοντες ἀπὸ τοῦδε ἐν τῇ «Ἐθνικῇ Ἀγωγῇ» ἐκ τῶν δημωδῶν ἀσμάτων τὰ ὡς *ἔργα τέχνης*, καὶ ὄχι ὡς λαογραφικὸν ὑλικόν, ἄριστα.

Σ. τ. Δ.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

[*Πάργας*]

Ἡ ἀφεντιά του κίνησε καὶ θέλει νὰ πηγαίνῃ,
Κι' ἀς τὸν παρακαλέσωμεν οἱ ἀδερφές κ' οἱ μάννες
Κι' αὐτὲς οἱ καλοπάντρευτες καὶ μαραμμένες χῆρες,
Νὰ πάῃ ἀπὸ τὲς ἐκκλησιὲς κι' ἀπὸ τὰ μοναστήρια,
Νὰ σύρῃ μιὰ στριγγιὰ φωνὴ ν' ἀκούσῃ ὁ κάτω κόσμος·
—Παιδιά, σὰς κλαῖν' οἱ μάννες σας, ἀδέρφια, οἱ ἀδερφάδες,
Ἄντρες, σὰς κλαῖν' τἀϊτέρια σας, σὰς κλαῖνε τὰ παιδιά σας!
Θέ μου, καὶ ποῦ νὰ βρίσκεται ὁ πεθαμμένος κόσμος;
Στὸν κάτου κόσμο βρίσκονται, στὴν πλάκα καὶ στὸ χῶμα,
Καὶ γεύονται τὸν κουρνιαχτό, τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι.
Κόσμε γλυκέ, κόσμε πικρέ, κόσμε φαρμακωμένε,
Θὰ σ' ἀποχαιρετίσουνε κι' ὄμορφοι κι' ἀντρειωμένοι.
Κόσμε, καὶ ποιὸς θὰ σὲ χαρῇ, καὶ ποιὸς θὰ σὲ κερδήσῃ;
Θὰ σὲ κερδέσουν τὰ βουνά, θὰ σὲ χαροῦν οἱ κάμποι,
Γιατ' εἶνε ὁ κόσμος τὸ δεντρὶ κ' ἐμεῖς τὸ πωρικό του
Κι' ὁ Χάρος ποῦ εἶν' ὁ τρυγητὴς μαζεύει τὸν καρπό του.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ὁ αὐτοκρατορικὸς μανδύας.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος Α' ἔφερε συνήθως ἄνωθεν τῆς στολῆς του τὸν ἱστορικὸν μανδύαν τῶν Χοενζόλλερν. Ἀλλ' ὅπως ὅλα τὰ ἐπὶ γῆς πράγματα, οὕτω καὶ οἱ στρατιωτικοὶ μανδύαι (καὶ οἱ αὐτοκρατορικοὶ) γηράσκουσι καὶ φθείρονται, τοῦτο δὲ συνέβη καὶ εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος μανδύαν, οὗτινος τὴν χρῆσιν ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ παρατείνῃ ὅσον τὸ δυνατόν. Ὁ ἱματιοφύλαξ ὅμως τῆς αὐλῆς ἦτο ἄλλης γνώμης, διότι, ὅτε εἶδε τὸν αὐτοκράτορα φέροντα μανδύαν, οὗτινος ὁ ὡρισμένος χρόνος τῆς καλῆς συντηρήσεως πρὸ πολλοῦ εἶχε παρέλθει, ἔθεσεν αὐτὸν κατὰ μέρος. Μετά τινας ἡμέρας ὁ αὐτοκράτωρ ἐζήτησε τὸ παλαιὸν ἔνδυμα.

— Ποῦ ἔχεις τὸν μανδύαν μου ; ἠρώτησε τὸν ἱματιοφύλακα.

— Μεγαλειότατε, ὁ μανδύας εἶνε πολὺ ξεθωριασμένος, ἀπήντησεν ὁ αὐλικός.

— Καὶ τί θὰ τὸν κάμῃς ; ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Θὰ τὸν πωλήσω διὰ καμμίαν ἐλεημοσύνην.

— Ἔτσι ; καὶ τί νομίζεις ὅτι θὰ πάρῃς ἂν τὸν πωλήσῃς ;

— Ἐπάνω κάτω ἐννέα μάρκας, Μεγαλειότατε.

— Αἴ ! αὐτὰς σοῦ τὰς δίδω ἐγώ, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ μοῦ δώσῃς ὀπίσω τὸν μανδύαν μου· αὐτὸς φορεῖται ἀκόμη πολὺν καιρόν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδωκε τρία τάλληρα καὶ παρέλαβε τὸν μανδύαν, ὃν οὕτως ἔχοντα ἔφερεν ἐπὶ πολὺν εἰσέτι χρόνον.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τί εἴμεθα.

Γερμανὸς χημικὸς ἐξετέλεσε μακρὰ καὶ ἐπίμονα πειράματα, ὅπως ἐξακριβώσῃ καὶ καθορίσῃ ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι περιλαμβανομένων στοιχείων.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πειραμάτων τούτων εἶνε τὸ ἑξῆς :

Τὰ ἀποτελοῦντα ἀνθρώπινον σῶμα βάρους 55 περίπου ὀκάδων χημικὰ στοιχεῖα, ὡς οὐσία, ἂν ὄχι ὡς βάρος, περιλαμβάνονται ἐντὸς τοῦ λευκώματος καὶ τοῦ κρόκου 120 αὐγῶν ὄρνιθος. Τὸ αὐτὸ ἀνθρώπινον σῶμα μεταβαλλόμενον εἰς ἀέριον θὰ ἠδύνατο νὰ γεμίσῃ ἀερόστατον χωρητικότητος 98 κυβικῶν μέτρων ἔχον τὴν δύναμιν νὰ ὑψώσῃ 56 ὀκάδων βάρος. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐν ὑγιεῖ καταστάσει περιέχει σίδηρον ἀρκοῦντα πρὸς σφυρηλάτησιν ἑπτὰ μεγάλων καρφίων, στέαρ διὰ τὴν κατασκευὴν πέντε ὀκάδων κηρίων καὶ φωσφόρον δι' 820 χιλ. σπίρτα. Ἐπὶ τέλους δι' 20 μικρὰ κοχλιάρια ἅλατος, 59 τεμάχια ζακχάρεως καὶ 34 ὀκάδας ὕδατος.

Ἔνδοξοι ἀρθριτικοί.

Εἰς τὰ ἰατρικὰ χρονικὰ ἀναφέρονται πλεῖστοι ὅσοι ἔνδοξοι ἀρθριτικοὶ καὶ πλὴν ἄλλων οἱ ἑξῆς : Ὁ Καῖσαρ, Γρηγόριος ὁ μέγας, ὁ ποιητὴς Ὁράτιος, ὁ Αὔγουστος, ὁ Μαικήνας, ὁ Μονταίνιος, ὁ Λαροσφουκώ, ὁ Λουδοβίκος ΙΔ', ὁ Βολταῖρος, ὅστις εὐθύμως ἔγραφεν : « Ἔχω ἐπάνω μου ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη καὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρας ἀσθενείας». Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν γυναικῶν ἀρθριτικὴ ἦτο ἡ κυρία Σεβινιέ. Ἐν γένει ἡ ἀρθρῖτις καὶ οἱ ρευματισμοὶ εἶνε παθήσεις μᾶλλον ἀριστοκρατικαί. Ὁ μέγας ἄγγλος ἰατρὸς Σύδεγχαμ ἔλεγεν : « Ὁ ἐξ ἀρθρίτιδος θάνατος δὲν εἶνε διὰ τοὺς ἠλιθίους».

Ἡ ζάκχαρις εἰς τὸν γερμανικὸν στρατόν.

Κατὰ τὰ φθινοπωρινὰ γυμνάσια ἐγένοντο ἐν Γερμανίᾳ δοκιμαὶ περὶ τῆς ἐπενεργείας τῆς ζακχάρεως ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν λίαν εὐάρεστα, κατὰ τὴν «Στρατιωτικὴν Ἐπιθεώρησιν τῆς Ἀλλοδαπῆς». Οἱ στρατιῶται, ἐφ' ὧν ἐγένετο τὸ πείραμα, ἐλάμβανον καθ' ἑκάστην ἑπτὰ τεμάχια ζακχάρεως ἐν ἀρχῇ, κατόπιν δ' ἔφθασαν μέχρι δέκα καὶ δώδεκα τεμαχίων. Δέκα στρατιῶται ἐξ ἑκάστου λόχου ἐξελέχθησαν πρὸς τοῦτο. Παρετηρήθη δ' ὅτι οὗτοι, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς λοιπούς, ἔδειξαν μείζονα ἀντοχὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν γυμνασίων· οὔτε ἡ δίψα, οὔτε αἱ μακραὶ πορεῖαι κατέβαλλον αὐτούς, οὔτε ὁ καύσων. Παρετηρήθη ἀκόμη ὅτι ηὔξησε τὸ βάρος τοῦ σώματος αὐτῶν. Ἐν γένει τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν τοιαῦτα, ὥστε ὁ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ὁ ἐκτελέσας τὰς δοκιμὰς ἐγνωμοδότησεν ὅπως προστεθῇ ἡ ζάκχαρις εἰς τὸ σιτηρέσιον τοῦ στρατιώτου, αὐξάνῃ δὲ ἡ μερίς αὐτῆς κατὰ τὰς πορείας.

Ἡ ἀδηφαγία τῆς ἀράχνης.

Κατὰ τὸν σοφὸν καθηγητὴν τῆς Ὀξφόρδης Lubbaet, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀναλόγως τοῦ ὄγκου αὐτοῦ εἶχε τὴν ἀδηφαγίαν τῆς ἀράχνης, ἡ καθημερινὴ τροφή του ἔπρεπε ν' ἀποτελῆται ἐκ δύο βοῶν, δεκατριῶν ἀρνίων, δέκα ἄρτων καὶ τεσσάρων βαρελίων παστῶν ἰχθύων.

Γλωσσικὸς πλοῦτος.

Τὸ πλουσιώτατον ἀγγλικὸν λεξικὸν Standard Dictionary ἐκδοθὲν ἐν Ἀμερικῇ περιέχει 300,000 λέξεων. Μεταξὺ τούτων ὅμως εἶνε καὶ πλεῖστοι τεχνικοὶ ὅροι.

Ὁ Σαιξπῆρος, ὅστις φημίζεται ὡς ἔχων τὸ πλουσιώτερον ἀγγλικὸν λεξιλόγιον, μεταχειρίζεται μόλις 16,000 λέξεων· ὁ Μίλτων μόνον 8,000. Τὴν σήμερον καλῶς μορφωμένος Ἄγγλος μεταχειρίζεται τὸ πολὺ 3 — 4 χιλιάδας.

Οἱ μετρίας πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἄνθρωποι ἐξοικονομοῦνται μὲ 500 λέξεις, οἱ δὲ κάτοικοι ὀλιγανθρώπων καὶ μεμακρυσμένων χωρίων ἀρκοῦνται εἰς 200 περίπου ἐκφράσεις.

Πρὸς ἀνάγνωσιν ἐφημερίδων καὶ συνήθων βιβλίων ἀρκεῖ ἡ γνῶσις 2000 λέξεων.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 2066